

TRBUNA

LJUBLJANA, 27. FEBRUARJA 1974



KOMISIJA ZA REFORMO UNIVERZE JE SEJALA

Komisija za reformo univerze pri IO SS LVZ je imela prvo sejo v tem mandatnem obdobju. Kot prvo točko so obravnavali aktualno problematiko. Razpravljali so o izdanih tekstih na temo REFORMA UNIVERZE. Lanski predsednik pa je pisano izročilo popostril in dopolnil s konstruktivnimi pojasnili iz neposrednih virov. Tako je razprava o gibanju v smeri reformiranja pridobila na slikovitosti, in mozaik novo pečenih reformatorjev se je izpopolnil s sila pomembnimi kamenčki, nemalokrat temno obarvanimi. Kljub precejšnji meri kritičnosti in kompleksnemu pristopu k vsebini napisanega si zbrana družina ni mogla kaj, da ne bi poudarila tez o idejnopolitičnih vprašanih razvoja visokega šolstva v samoupravni socialistični družbi kot pomemben prispevek v zvezi z dogajanjem na univerzi. In kar je še pomembnejše, okarakterizirali so ga kot smerokaz delovanja KRU. Seveda ne brez dopolnil, predvsem glede načina dela, ki ga narekuje status, specifični položaj študenta kot soustvarjalca družbene reprodukcije. Pregled je vseboval še različne resolucije, delovne načrte in programe; rezultat tega pa je bil, da je še KRU sklenila sestaviti AKCIJSKI PROGRAM. Pri tem bi poudarili, da je bila skupna, sicer neizrečena želja; več akcij, pa manj programov.

Kakor je iz zgoraj navedenega razvidno, teoretske osnove članom komisije ne manjka, tudi načrtov in s tem nalog je dovolj, in bi bil logičen sklep: pričeti nekaj napisanega in izrečenega uresničevati.

Ne bi bilo nepotrebno osvetliti dela na visokošolskih zavodih s še kakšno analizo, predvsem pa ne bi bilo slabo postaviti ga pod pedagoško lupo. Analize so potrebni predvsem statuti fakultet, zato se bo komisija povezala s študijskimi komisijami po fakultetah. Sodelovala bo tudi pri sprejemanju novih statutih in se zavzemala za tripartitno in enakopravno angažiranje in samoupravljanje na delovnem mestu.

Bojan BRUMEN

Z ZADNJIH SEJ IO RK SZDL IN IO MK SZDL

Obravnavani so bili predkandidacijski postopki in evidentiranje kandidatov za družbeno-politične zbornice skupščine. Po zadnjih obravnavah je v Dogovoru o merilih in v oblikovanju družbeno-političnega zbora skupščine SRS bistvena dopolnitev ta, da se predlagajo za možne delegate v družbeno-politične zbornice skupščine SRS poleg kandidatov iz družbeno-političnih organizacij tudi kandidati iz ustreznih občinskih vodstev teh organizacij. S tako široko zastopnostjo kandidatov za delegacije bo vloga družbeno-političnega zbora izražala neposredno vlogo delovnega ljudstva. V Zakonu o volitvah delegacij in delegeranju delegatov v skupščine družbeno-političnih skupnosti so pri oblikovanju delegacij v organizacijah združeno dela na področju vzgoje in izobraževanja soudeleženi tudi študentje in učenci srednjih šol, ki so dopolnili 18 let. Tu imajo učenci srednjih šol 1/4, študentje pa 1/3 članov delegacij. Študentje in učenci srednjih šol sami volijo svoje delegate v delegacije OZD. Mandat članov delegacije študentov ali učencev srednje šole traja lahko manj kot štiri leta, to pa določi statut TOZD.

Študentje se zavzemamo, da bi Skupnost študentov kot družbeno-politična organizacija imela svoje delegate tudi neposredno na repub-

liškem, mestnem in občinskem nivoju!

Za zdaj imamo evidentiranega za družbeno-politični zbor skupščine SRS enega kandidata v dogovoru z Zvezo mladine Slovenije.

Zaradi semestralnih počitnic je delo za evidentiranje možnih kandidatov na fakultetah zastalo, zato mora SS bolj pohiteti.

Marko MOREL

Videk Zrakozòr.



Kadar Videk v šolo grš vedno proti nebu srš, gor v oblaka, streha, tìst, švigajoče lastovice; a da gledal bi pred sé, to mu v glavico na grš.

Pa priteče mimo pes; Videk je zamaknjen ves gor v oblaka, ki leté preko neba semtertjé. Videk Zrakozòr — seveda, piščka niti ne ugleda. Bombròmi! — in še oba parjeta na trisa tla.

DOBRA ROBA SE SAMÁ HVALI

ob informativnem dnevu za srednješolce

KAM MAJ FREND SI MAJ ŠOP MAJ FREND
JU MAJ FRENT SI BEST KVALITI FOR
JU MAJ FREND ČAJ

čaj

sladek nasmeh nasmehi
lepe besede lepa bodočnost
strokovnjak dipl dipl ing prof šef direktor

„Študij ni težak. Zelo zanimiv. Osipa praktično ni.
No, seveda je, toda le . . . ampak za vas, ki ste . . .“

modro kimanje; tako je pač treba
modri učitelji modri učenci

1 na vseh bazarjih
2 zaenkrat le na nekaterih oddelkih

Za to številko je odgovoren Daniel V. Levski.

Zapis je nastal po informacijskem dnevu za srednješolce, ki je bil 15. februarja letos. Informacijski dan, kakor že ime pove, je namenjen temu, da se srednješolci informirajo o študiju na univerzi (o sistemu, izpitih, ogledajo si predavalnice, laboratorije . . .). Ta dan srednješolci po vsej Sloveniji nimajo pouka, ampak obiščejo fakultete v Ljubljani in Mariboru. Organizator informacijskega dneva je Zavod za šolstvo SRS. Ni čisto zametavati ideje o informiranju srednješolcev, toda kljub temu skupinski izleti v Ljubljano in Maribor ne bi bili ravno nujni. Nujno je dobro informiranje srednješolcev o njihovem bodočem študiju, o možnosti zaposlitve z visokošolsko izobrazbo, o možnostih, kje stanovati med študijem, o prehrani, o študentski politiki . . . Toda, ali JE način, da jim razkažeš predavalnice, hvališ študij, ki so si ga srednješolci izbrali, se jim čimbolj prilizuješ, samo da bodo ta študij res izbrali? To je izredno podobno bazarju, izredno podobno podkupovanju in višanju svoje lastne cene. Spominja na predvolilni golaž oziroma na način, da ljudje odločajo v skladu s tem, kdo mu več da.

Študentje se morajo odločiti po svojih resničnih interesih, sposobnostih in nagnjenjih, ne pa po slučajni simpatiji. Tu pa največ pripomore kompletna informacija, ki pa mora biti že v srednji šoli kot načrtno strokovno usmerjanje in svetovanje. S tem pa površen obisk univerze nima nič skupnega.

SEMINAR POLITIČNEGA AKTIVA LJUBLJANSKE UNIVERZE

Od 11.–17. februarja je bil v Bohinju seminar UK ZKS, ki so se ga udeležili sekretarji OO ZK, predstavniki IO SS LVZ in delegati za VII. kongres ZKS in X. kongres ZKJ. Namen seminarja je bil oceniti dosežanje delo ZK na univerzi in seznaniti prisotne z dokumenti za kongres ZKS in ZKJ. V okviru tega programa je bilo več specializiranih razprav. Posebej so komunisti ljubljanske univerze razpravljali o uresničevanju nalog iz resolucije III. konference ZKJ o mladih. V razpravi sta sodelovala poleg študentov

tudi sekretar RK ZMS Zdenko Mali in član sekretariata CK ZKS Vlado Janžič. Razprava je pokazala, da so mnenja o uresničevanju nalog iz resolucije še vedno deljena. Oblikovala so se dokaj različna stališča glede vsebine in načina organiziranja. Predstavniki SS so bili mnenja, da želi ZMS vse preveč deliti mlade glede na njihovo socialno pripadnost (kmetje, delavci itd.) in da jih bolj malo zanima, kako bi ti mladi našli v novi organizaciji resnično povezanost z vsemi ostalimi in se seznanili z njihovimi problemi. Še posebej je bilo poudarjeno, da je potrebno zagotoviti povezanost študentov z mladimi v matični občini in na ta način najti ustrezne oblike delovanja med mladimi delavci, kmeti in srednješolci. V razpravi se je oblikovalo mnenje, da se morajo študenti organizirati na nivoju univerze oz. visokošolskih zavodov zaradi svojih specifičnih interesov. Še vedno bo program študentov v novi organizaciji mladih tak, da se bodo študenti lahko še naprej borili za reformo študija, samoupravljanje na fakultetah, za delovni status študenta in urejeno štipendijsko in stanovanjsko politiko. Poudarili so tudi, da se sicer res vse preveč pogovarjamo o organiziranju študentov, toda mnenja so bili, da mora v novi organizaciji mladih poiskati vsak svoj položaj in vlogo ter se glede na to tudi organizirati.

Udeleženci seminarja so razpravljali tudi o dokumentih za VII. kongres in X. kongres ZKJ ter o statutu ZKS in ZKJ. V razpravi o resoluciji za VII. kongres ZKS je bilo poudarjeno, da je osnovna naloga komunistov boj za uveljavljanje samoupravnih družbeno-ekonomskih in političnih odnosov in uveljavljanje vodilne vloge ZK v samoupravni socialistični družbi. Ob statutu ZKS je bila razprava omejena predvsem na novo vlogo CK ZKS, predsedstva CK ZKS in izvršnega komiteja predsedstva CK ZKS. Razpravljavci so tudi poudarili, da morajo komunisti delovati med zdomci in bi bilo za to treba organizirati ustrezne oblike organiziranja komunistov, ki delajo v tujini ali so na specializaciji, izobraževanju itd. Za to razpravo se bo začela širša javna razprava o dokumentih za kongresa v osnovnih organizacijah ZK na višjih šolah, fakultetah in inštitutih.

Posebno razpravo so namenili idejnopolitičnim vprašanjem razvoja visokega šolstva v samoupravni socialistični družbi. Poudarjeno je bilo, da mora biti visoko šolstvo z vso svojo pedagoško, raziskovalno in svetovalno dejavnostjo usmerjeno k takemu razvoju proizvodnih sil in družbenih odnosov, ki bodo osvobajali delo in človeka. Nastopiti mora proti priščačanju monopola nad znanjem in informacijami, nad kulturnimi dobrinami in drugim. Predpogoj za to pa je, da se samoupravno poveže v združeno delo, da vzpostavi ustvarjalen odnos tako do problemov teorije kot do problemov prakse in da je odprto ter dostopno za vse sposobne mlade ljudi in za zaposlene delavce. Potrebno bi bilo izenačiti družbenoekonomski položaj delavcev v visokem šolstvu. Pokazalo se je, da se komunisti na univerzi še vedno zavzemajo za delovni status študentov, za katerega menijo, da je temeljni predpogoj za reformo visokega šolstva in za delovni položaj študentov.

Prisotni so razpravljali tudi o političnem sistemu. Razpravo je vodil Stane Markič, podpredsednik skupščine SRS, o mednarodnih ekonomskih odnosih in politiki neuvrščenosti pa je političnemu aktivu govoril dr. Anton Vratuša — podpredsednik ZIS.

Komite univerzitetne konference ZKS je na svoji seji 6.2.1974 razpravljala o novem družbenem dogovoru o nalogah pri oblikovanju in izvajanju stipendijske politike v SR Sloveniji. Sprejel je naslednja

STALIŠČA

1. Pozdravljamo vsa prizadevanja za reševanje problemov materialne preskrbe študentov; stipendijske politike in stanovanjske politike. Boljši položaj študentov pomeni možnost za hiter, kvaliteten in ustvarjalen študij. Zavzemamo se za čim širše in čim bolj javno reševanje teh problemov.
2. Ocenjujemo, da je družbeni dogovor nastajal v zaprtem krogu ljudi, ki niso imeli formalne naloge za pripravo osnutka predloga družbenega dogovora. Z njim prekinjajo razpravo o prvotnem osnutku predloga, ki so ga

dali v razpravo podpisniki družbenega dogovora o štipendiranju in kreditiranju v juliju 1973. Študenti in univerza niso bili obveščeni o pripravah novega osnutka predloga. Zdi se nam nedopustno da nastane tak osnutek brez prisotnosti neposredne zainteresiranih – študentov in univerze. Menimo, da je tak način dogovarjanja nesprejemljiv, saj ruši vsa načela samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja.

3. Štipendijska politika še zdaleč ni najvažnejši faktor kadrovske politike, zato menimo, da je potrebno začeti reševati kadrovske problematiko tudi na druge načine (usmerjanje motiviranje, urejen sistem srednjih šol, izreden študij) in tako zagotoviti v najkrajšem obdobju – zdaj in tudi pozneje – dovolj kadrov za gospodarstvo in druge družbene potrebe.
4. Pozdravljamo ustanavljanje solidarnostnih skladov v občinah in pretakanje sredstev po principu potreb v druge občine. Menimo, da je potrebno s samoupravnim sporazumevanjem zagotoviti dovolj sredstev za štipendiranje vseh srednješolcev in študentov,

ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev štipendije. Potrebno je zagotoviti tak mehanizem pretakanja sredstev, ki bo resnično služil svojemu namenu – solidarnosti. Zavzemamo se za enotno štipendijsko politiko in zato menimo, da delitev štipendij na kadrovske in osnovne štipendije ni dovolj premišljena odločitev. Menimo, da bi se morale vse štipendije – kjerkoli jo študent ali dijak dobi – podeljevati po enotnih kriterijih, ki naj predvsem zasledujejo socialni položaj prosilca in kadrovske potrebe in tej štipendiji naj se doda stimulacija za kvaliteten in hiter študij. Ob tako urejenem sistemu štipendiranja naj se določi tudi maksimalni cenzus pri pridobitvi štipendije.

5. Prizadevati si je treba za zmanjševanje socialne diferenciacije med študenti in za to, da bo vsak študent za enako delo enako nagrajen. Potrebno je zasledovati dolgoročne interese po kadrih in ne zasledovanje kratkoročnih kadrovskega interesov delovnih organizacij. Tak način urejanja kadrovske politike lahko povzroči zelo negativne posledice med študenti samimi

Občine in delovne organizacije morajo imeti izdelane plene potreb po kadrih; to zaradi uspešnega usmerjanja srednješolcev in osmošolcev. Sistem štipendiranja naj bo tak, da bi preprečevali odtok kadrov iz manj razvitih področij; študenti naj se čim bolj navezujejo na matične občine in tako skušajmo zagotoviti enakomernost razvoja celotne republike.

6. Zavzemamo se za veljavnost kreditov vse dotlej, dokler ne bodo zagotovljeni vsi mehanizmi za nov način urejanja štipendiranja in dokler ne bodo ustanovljene vse interesne skupnosti, ki bi imele neposreden interes za večino kadrov, ki imajo zdaj posojila. Opredelijo naj se tudi naloge sedanjih namenskih skladov in se določijo nove naloge v okviru enotnih pogojev za štipendiranje in način zbiranja sredstev za te sklade.

Lj., 6/2-74

Komite univerzitetne konference ZKS
Ljubljana

IZ FAKULTETNIH GLASIL

Navadili smo se že, da izhajajo po fakultetah študentski listi, tako da nismo nič več presenečeni, ko kateri od teh listov resnično izide. Vedno pa je veselje vzeti v roke te glasnike, sopotnike, včasih pa celo iniciatorje študentskih akcij ter dogajanj po fakultetah. Skoz nje izseva življenje študentov po fakultetah in oddelkih, iniciative in vzdušje, delovanje študentske organizacije. V letošnjem študijskem letu so vsi fakultetni listi „institucionalizirani“. To velja v tem smislu, da jih izdajajo fakultetni in izvršni odbori. S tem so fakultetni listi izgubili precej kritičnosti do študentske organizacije, do njenega dela in akcij, pa tudi kritičnosti do širše družbenih problemov. Manj je tiste lahкотnosti, spontanosti, vedno bolj postaja izdajanje lista stvar dolžnosti, prestiža. So pa zato listi bolj stvarni, konkretni, v rokah organizirane akcije, ki jo vodi študentska organizacija, katere pripomoček je vedno bolj tudi študentski list. S tem so ti pridobili tudi jasno določene teme: delovanje študentske organizacije in njenih organov, komisij, itd., reforma univerze, študijski problemi študentov... Takorekoč strogi sindikalizem, revolucionariziranje v konkretnih okvirih fakultet revolucionariziranje splošnega, to je širše družbenega dogajanja pa izhaja ravno iz teh okvirov. S tem so dobila ta gibanja, zahteve, kritika, katerih glasniki so tudi fakultetni listi, osnovo – trdna tla, iz katerih lahko mirno rastejo.

V letošnjem študijskem letu se je nabral lep kupček teh glasil, ki si jih bomo zdaj malo bližje pogledali. Ni več Lista, arhitekti, pravniki, študentje elektro fakultete so utihnili.

FIFAK – glasilo študentov filozofske fakultete je letos v krizi. Prva številka je puščoba in dokajšnje nazadovanje v razvoju drugače kvalitetnega študentskega lista. V njem je našla mesto samo skupščina SŠ LVZ. Z vsemi na njej sprejetimi akti, tako da za drugo ni ostalo prostora. Bistveno drugačna pa je druga številka, ki upajmo, da pomeni vračanje k stari, že nekoč doseženi kvaliteti. Poleg poročil o delu raznih študentskih organov je največ prostora in teže posvečeno formiranju nove organizacije mladih. Sestavki: Bolje rob nego grob! Pjuni na karbid! Nepripravljeni na kongres mladih kritično obravnavajo oziroma osvetljujejo določene še vedno nerešene probleme ob organiziranju nove organizacije, pa tudi opozarjajo na nekatere negativne pojave v SŠ in ZM. SKUPINA ZA TISK IO SŠ FSPN je izdala že tri številke lista. Najbolj je seveda zaposlena z delom študentske organizacije oziroma skrbi za čim širšo angažiranost študentov na vseh nivojih na fakulteti. Probleme reforme študija oziroma smiselnosti le-te postavljajo mnogo širše in bolj poglobljeno kot drugod. Nekoliko manj je lastnega ustvarjanja študentov FSPN, kajti radi ponatisnejo sestavke tudi iz drugih časopisov oziroma revij, katere po njihovem mnenju obravnavajo že omenjeno problematiko. Mislim pa, da bi lahko več prav tako kvalitetnih sestavkov zrastle tudi na domači njeni, saj bi morale biti teoretska podkovanost in razgledanost študentov FSPN dovolj za vsaj novinarsko dobro izdelan časopis. Tu je verjetno krivda v študijskem programu, ki še vedno premalo vzgaja h kritičnosti in samostojnosti.

DOGAJANJA – glasilo študentov strojništva je angažirano na področju reforme študija na fakulteti, v povezovanju fakultete s „prakso“, torej formiranje TOZD in spremembe, ki jih to formiranje prinese s sabo. To najširše obravnava ravno Pogovor z dekanom in anketa Dober študent, ki so je izvedli med predavatelji. Škoda, da je letos izšla le ena številka Dogajanj, ki še niso mogla razviti vseh možnosti, ki jih v vsebinskem in oblikovnem pogledu imajo.

TAFT – glasilo študentov tekstilne tehnologije (izšla je tudi ena sama številka) govori predvsem o delu študentske organizacije, rad pa pokritizira (to poznamo že od lani) sosede filozofe.

ČE – glasilo študentov ekonomske fakultete (letos do sedaj le ena številka) je letos bolj konkreten. Največ prostora je posvečeno programu in delu študentske organizacije, pa tudi povezovanju študentov ekonomske fakultete v jugoslovanskem merilu. Zanimiv je še sestavek Kaj je to „U.S.Simpton“, ki na humorističen način obravnava problem sestankarstva.

INFORMATOR – glasilo študentov oddelka za kemijo, je stvaren, poglobljen, informira, raziskuje in kritizira. Verjetno najkompletnejši in najbolj angažiran list. V treh letošnjih številkah so obravnavali študijski sistem, študentsko organiziranost itd. Če opozorimo še na izredno kvalitetno in izvirno likovno opremo, imamo pred seboj list, s katerim bi se lahko postavljala naša študentska organizacija.

Izšel je tudi INFORMATOR, ki ga občasno izdaja sindikat stanovalcev študentskih domov. Opozarja predvsem na strahotno kritično pomanjkanje postelj v študentskih domovih; kako žalostno majhne so investicije v nove zgradbe in kapacitete v ŠN. Informator informira še o študentski samoupravi v ŠN, o delu Foruma... Številka je bila pač pripravljena pred delegatsko skupščino stanovalcev študentskih domov in pred zborom študentov o socialno ekonomski problematiki študentov, ki je bil v študentskem naselju.

Tako, to je vse! Morda smo koga pozabili, na naše uredništvo pač radi pozabijo. Ugotovili smo že, da so teme, ki jih listi obravnavajo, podobne, ne glede na kateri so listi nastali. Študentske organizacije so poleg študentskih problemov še vedno najbolj zaposlene same s sabo, oziroma s tem, kako bi aktivirale čimveč študentov. Nastajanje nove organizacije mladih močno razburja duhove predvsem, ker so stališča ponekod drugačna, kot so „uradna“. Zelo so še pomembni TOZD-i, vloga študentov v njih, reforma univerze. S čim bi zaključili? Spomladi bo posebna tematska skupščina SŠ LVZ o informacijskih medijih v Skupnosti študentov. Takrat bomo prav gotovo slišali še kaj več o problemih, ki tarejo, oziroma se z njimi ukvarjajo uredništva. Vseh problemov ne bo rešila, bo pa verjetno nakazala oziroma dokaj razčistila vlogo študentskih informativnih medijev v Skupnosti študentov.

ŠTUDENTJE IN VOLITVE

V sedanjem aktualnem političnem uresničevanju neposrednega upravljanja delovnih ljudi v organizacijah združenega dela, samoupravnih interesnih skupnostih in sprejema nove ustave SFRJ in ustave SR Slovenije je zelo pomembno uveljavljanje delegatskega sistema.

Skupščinski sistem je po novi ustavi doživel zelo koronitne spremembe. Glavna usmeritev je ta, da mora skupščinski sistem temeljiti na samoupravnem združenem delu. Da bi se zagotovil neposredni odločilni vpliv združenega dela, se morajo družbeno politični zbori oblikovati in voliti po delegatskem principu. Sestava občinskih, pokrajinskih in republiških skupščin bo enotna. Skupščine bodo imele tri zore, in sicer: zbor združenega dela, zbor krajevnih skupnosti, oz. v republiki in pokrajini zbor občin, in še družbenopolitični zbor.

Odločanje o vseh pomembnih stvareh mora temeljiti na odločanju delegacij delovnih organizacij in samoupravnih skupnosti. Stari poslanski sistem je preživet.

Z delegatskim sistemom se interesi delovnih ljudi izražajo bolj neposredno. Delegat ni odtujen delovnemu človeku, saj ostane še naprej na svojem delovnem mestu. Delegacije, ki so sestavni del skupščin, so neposredno odgovorne družbeni bazi. Iz delegacij v temeljnih organizacijah združenega dela in krajevnih skupnosti se delegirajo ali volijo delegati za zastopanje svojih interesov, stališč v skupščini. Ti delegati sestavljajo delegatske zore v skupščini.

Osnovna funkcija delegatov in delegacij je sporazumevanje in dogovarjanje z drugimi delegati in delegacijami ter iskanje skupnih rešitev, ki bodo sprejemljive vsaj za večino. Sestava delegacije mora biti taka, da kot celota pokriva vsa vprašanja glede njihovega delovanja.

Pripravo in izvedbo letošnjih spomladanskih volitev vodita SZDL in Zveza sindikatov. SZDL določa program in merila za volitve delegacij družbenopolitičnih organizacij v skupščine družbenopolitičnih skupnosti.

Postopek volitev delegacij delovnih ljudi in občanov je določen z zakonom o volitvah delegacij in delegiranju delegatov v skupščine družbenopolitičnih skupnosti.

Trenutno smo v obdobju evidentiranja kandidatov za delegacije, ki pa naj bo stalna kadrovska politika pripravljen na volitve.

Možne kandidate za člane delegacij temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti predlagajo in določajo delovni ljudje na kandidacijskih konferencah. Na kandidacijskih konferencah sprejete kandidacijske liste pregleda volilna komisija. Če lista ustreza zakonu o volitvah, je potem dana na glasovanje.

Republiška kandidacijska konferenca je 15. februarja obravnavala in sprejela poročila o poteku priprav na volitve ter sprejela Dogovor o merilih in oblikovanju družbenopolitičnega zbora SR Slovenije. Ta dogovor je dopolnjen s tem, da osnova za formiranje delegacije za družbenopolitični zbor republike niso samo izvoljena telesa družbenopolitičnih organizacij (ZK, SZDL, ZS, ZZB, NOV in ZM), ampak tudi izvoljena telesa teh vodstev po občinah. Delegatske osnove so se razširile in zato je tu naloga občinskih vodstev, da se dogovore s socialistično zvezo, kdo bo tu zastopan.

Republiška konferenca SZDL Slovenije opravlja funkcijo delegacije za prej omenjene družbenopolitične organizacije.

Nosilec kandidacijskega postopka na univerzi je sindikat. Od tu naprej moramo študentje tudi izhajati. Skupaj s sindikatom moramo čimprej organizirati evidentiranje kandidatov in volitve članov delegacije v okviru temeljnih organizacij združenega dela na visokih in višjih šolah. Študentje moramo na zborih, skupščinah fakultet čimprej evidentirati in nato izvoliti eno tretjino članov delegacije OZD. Skupna delegacija, sestavljena iz študentov, profesorjev in ostalih delavcev visokošolske ustanove, pošilja delegate v občinsko skupščino in naprej v mestno skupščino.

Za študente veljajo pri evidentiranju ista merila kot za ostale delavce. Mandatna doba je za študente lahko krajša, in to morbiti določeno s statutom organizacije združenega dela. Sicer je mandatna doba delegata 4 leta.

Pri določanju in izbiri možnih kandidatov moramo študentje evidentirati kolege, ki bodo vsaj še 2 leti člani Skupnosti študentov na šoli in s tem člani TOZD. Za našo učinkovito zastopnost pa je potrebno, da bo študent-delegat resnično za stopal interese študentske populacije.

Evidentiranje kandidatov na področju organizacij združenega dela bi moralo biti končano pred 20. februarjem, ker bodo na ta dan občinske kandidacijske konference. Evidentirali bodo možne kandidate za občinski družbenopolitični zbor in obravnavali možne kandidate za vse organe. Liste

možnih kandidatov (predlaganih) za občinski družbenopolitični zbor je treba posredovati krajevnim organizacijam SZDL in osnovnim organizacijam zveze sindikatov, da bodo o njih razpravljale.

Predkandidacijska opravila morajo biti končana do 2. marca. Od 3. do 12. marca bodo seje temeljnih kandidacijskih konferenc, ki bodo obravnavale in sprejele poročila o poteku celotne predvolilne aktivnosti, določile listo kandidatov za delegacije temeljnih samoupravnih skupnosti, obravnavale evidentirane možne kandidate za občinski družbenopolitični zbor in razpravljale o možnih kandidatih za organe republiške in zvezne skupščine.

Druga seja občinskih kandidacijskih konferenc bo predvidoma 15. marca. Na njej bodo obravnavali in sprejeli poročila občinskih volilnih komisij o kandidacijskih postopkih v temeljni samoupravni skupnosti, obravnavali dodatne evidentirane možne kandidate, določili predlog liste kandidatov za delegate v družbenopolitičnem zboru občinske skupščine.

Volitve članov delegacij v temeljnih samoupravnih skupnostih bodo 28. marca. Takrat bomo volili tudi študentje.

V krajevnih skupnostih pa bodo delovni ljudje in občani volili 31. marca. Volili bodo delegacije krajevnih skupnosti in delovnih skupnosti kmetijske dejavnosti. Glasovali bodo tudi o kandidadni listi za delegate družbenopolitičnega zbora občinskih skupščin.

Druga seja republiške kandidacijske konference bo 15. aprila. Ta konferenca bo obravnavala in sprejela poročila volilne komisije republiške konference SZDL, obravnavala stališča in predloge delegacij v temeljnih samoupravnih skupnostih, predloge občinskih kandidacijskih konferenc. Določila bo predlog liste za delegate zveznega zbora skupščine SFRJ in predlog kandidadne liste za delegate družbenopolitičnega zbora republiške skupščine.

Študenti smo z novo ustavo pridobili nekatere možnosti neposrednega vključevanja v družbenopolitično dogajanje. Kot študirajoči mladi ljudje (ki so dopolnili 18. leto) se lahko vključujemo v krajevne skupnosti, tam kjer živimo. Ustava tudi določa, da imamo študentje zagotovljeno 1/3 mest v delegaciji, ki jo voli TOZD v visokem šolstvu. To je torej pot, po kateri naj bi se nam odpirale možnosti uveljavljanja naših interesov v zboru združenega dela na občinski ravni. Že tu pa se pojavljajo tudi prvi pomisleki, od katerih je najbolj očiten ta, da študenti po ustavi (še!) nismo delavci in torej nimamo v zboru združenega dela kaj iskati. (O problemu mandata glej zgoraj).

Svojo prisotnost v družbenopolitičnem zboru skupščine mesta (občine) naj bi si zagotovili preko svoje družbenopolitične organizacije. Ker Skupnost študentov formalno ni samostojni tvorec delegacije, Zveza mladine pa to je, bodo morali v delegacijo slednji „spraviti“ tudi nekaj študentov. Od dogovora z ZM je odvisno, kako obsežen bo ta „nekaj“. To je bilo potrjeno tudi na zvezni ravni, na nedavnem sestanku zvezne konference SZDLJ, kjer so se udeleženci sestanka dogovorili o tem, da pri določanju sestave kandidatih konferenc ni sporno, da se študentska organizacija uveljavlja preko Zveze mladine.

Vse skupaj zahteva od nas velik smisel za realno ocenjevanje relacij in odnosov.

Prav ta naš realen pristop k situaciji pa je v zadnjem času deležen tudi vse večje kritike, češ: „Študentje bi se morali zavzemati za široko povezovanje z ostalo mladino in v tem videti tudi glavni smisel za svoje delovanje. Nastopanje izključno s stališča samostojne družbenopolitične organizacije (SS) se lahko sprevrže v golo borbo za participacijo na oblasti. To pa bi študentom bolj škodilo kot koristilo.“ Glede na jasna študentska stališča – predvsem vsebinske narave – v zvezi z združevanjem z ostalimi deli mlade generacije in glede dosejanega načina delovanja vodstev ZM je kritika neutemeljena. Študentje smo za enotno in napredno usmerjeno fronto mladih, vendar ne smemo spustiti iz vida zagotovitve naše enakopravne prisotnosti v družbenopolitičnem življenju (odločanju), ki jo utemeljujemo s tem, da so nekatera vprašanja, s katerimi se Skupnost študentov ukvarja, tako pomembna (vprašanje znanosti, marksizma, reforme univerze, štipendijska politika), da so pomembna za celotno družbo, in zato študentje zelo plodno in odgovorno prispevajo k razreševanju te, pa tudi sorodne problematike.

Robi KOVŠCA
Marko MOREL

TRIBUNA, študentski list. Izdaja IO SŠ LVZ. Uredništvo in uprava 61000 Ljubljana, Trg revolucije 1/II – 86. Tekoči račun 50101-678-47420. Tiska tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Letna naročnina 35,00 din. Poština plačana v gotovini. Rokopisov ne vračamo. Oproščeno temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421-1/72.

UREDNIŠTVO: Cene Filipič – glavni urednik (študentska organizacija, informacije), Daniel V. Levski (teorija, politika, seks), Blaž Ogorevc (kultura), Peter Pal – pomočnik glavnega urednika (reforma študija), David Plut (teorija, prevodi), Jadran Sterle (ekologija, subkultura), Edi Stefančič – likovni in tehnični urednik, Valjči Škerbec (socialni in družbeno-ekonomski položaj študenta), Darko Štrajn – odgovorni urednik (reforma univerze, politika), Ivan Volarič (literatura), lektor: Bora Zlobec-Jurčič, desk: Pavle Zgaga. Za to številko je odgovoren Daniel V. Levski

Izdajateljski svet: Božidar Debenjak, Pavle Gantar, Franc Jakopin, Sonja Lokar, Jure Mikuz (predsednik), Boris Muževič, Gorazd Sancin, Primož Žagar.

Za uvod sem si izbral citat iz dokumentov III. konference ZKJ: Potrebno je oblikovati in uresničevati metode in oblike organiziranja in delovanja posameznih plasti mladine v vseh primerih, ko to zahtevajo njihovi interesi in potrebe, da bodo čim vplivnejši . . . v delovni organizaciji, v šoli, na ravni občine, pokrajini, republike in federacije kakor tudi pri zadovoljevanju interesov in potreb v različnih specializiranih organizacijah in ustanovah.

Iz resolucije pa izhaja, da je potrebna reorganizacija Zveze študentov in Zveze mladine v enotno idejno, politično in organizacijsko enotno organizacijo mladih.

Da bi ugotovili, kakšna naj bo vloga študenta v novi organizaciji, moramo najprej ugotoviti, katera so glavna vprašanja, s katerimi se je ukvarjala Skupnost študentov od ustanovitve leta 1968. Četudi je pokazala v konkretnih vprašanjih tudi različna stališča, je bila organizirana na podlagi temeljnih specifičnih interesov študentov kot posebne skupnosti, v kateri so oblikovali njeno politiko študentje, skupine študentov ali organi kot pobudniki. Od ustanovitve je bila samostojna družbeno-politična organizacija, ki se je borila za izboljšanje družbenega položaja študentov, zlasti ureditve statusa, za poglobljanje in razvoj samoupravnih odnosov, reformo univerze, združevala pa je študente tudi na izvenštudijskem področju, saj imamo danes več kot 20 specializiranih organizacij in združenje pokrajinskih klubov kot posebno obliko združevanja slovenskih študentov.

Vprašanje, kako v novo organizacijo, ki se bo konstituirala v tem mandatu, je eno glavnih vprašanj, ki je pomembno za celotno mlado generacijo.

V Skupnosti študentov se je izoblikovala koncepcija, iz katere se da izluščiti, da je zaradi specifičnih interesov študentov potrebno združevanje na nivoju visokošolskega centra, ki bi imel status občinske organizacije v mestni organizaciji, po regionalnem oz. občinskem nivoju pa naj se študentje iz pokrajinskih klubov povezujejo z drugimi deli mladine. Ostane vprašanje republiškega nivoja. Do sedaj smo imeli republiško konferenco SS, ki je imela koordinativni značaj. Menim, da bi bilo treba tudi na tem nivoju ustanoviti organ, ki bi skrbel za opravljanje take funkcije. Specializirane organizacije študentov naj bi se povezovala z ostalimi specializiranimi organizacijami mladine v enotno organizacijo s pomočjo nekega koordinativnega organa.

Tak koncept izhaja iz enakopravnosti obeh največjih organizacij oz. zvez. Do sedaj smo v obeh organizacijah napravili le sheme oz. oblike, iz česar sta nastala dva različna koncepta nove organizacije. To je posledica premajhnega sodelovanja. Sedaj deluje pripravljalni odbor za pripravo kongresa mladih, v katerem so študentje LVZ in MVZ skupaj z ustreznim številom predstavnikov Zveze mladine. Dogovor je, da pregledovanje ni mogoče, s čimer naj se zagotovi enakopravno sodelovanje obeh visokošolskih centrov in Zveze mladine. Ta odbor bo s pomočjo komisij pripravil materiale, ki bodo šli v potrditev po obeh organizacijah. Ima tudi nalogo, naj dokumente, če so vsebinsko enaki, uskladi.

Poudariti je treba, da do sedaj vsebina še ni usklajena. Konkretna oblika sodelovanja obeh organizacij je sklenitev samoupravnega sporazuma med IOLVZ in „Mladim turistom“, ki bo v tem mesecu prevzel turistično dejavnost komisije za mednarodne odnose.

V Mariboru so se študentje MVZ in predstavniki mladine že dogovorili za konferenco v izobraževanju kot obliko sodelovanja in obliko skupne organizacije. Konferenca je sestavljena iz 20 študentov, enako število pa je tudi srednješolcev in osnovnošolcev. Predsednik je študent. Kolikor vem, se konferenca še ni sestala.

Enotnost organizacije zahteva enako in skupno socialistično (politično) in programsko usmeritev. Ta tudi sedaj ni bila sporna, saj je jasno, da mora vsaka družbenopolitična organizacija izhajati iz načel samoupravljanja in

MATJAZ HANŽEK

2.) Če knjigo izrežeš, dobiš posebno knjigo Menih.

+ Knjigo izrežeš tako: Tribuno držiš za levi spodnji vogal in s škarijami odstrižeš tisti del Tribune, ki je označen s črto. Knjigo lahko tudi spneš.

Kaj se lahko naredi s knjigo MENIH?

1.) Ko listaš Tribuno, listaš tudi knjigo Menih.

polona
matjaž
HANŽEK

M e n i H



MAGNA PORCA SERVICE

socialistične poti, ki je definirana v dokumentih ZK in SZDL, poudariti pa je treba, da bo bodoča organizacija konstitutivni del SZDL.

Tekst 14. točk in kasneje 19. stališč je realna osnova za nadaljevanje začetih razprav, saj je bil sprejet v SS na zadnji skupščini, pa tudi v razpravah po fakultetah.

Direktno nasprotna je edino ideja o referendumu v SS, ki se je pojavila med študenti na Filozofski fakulteti. To pa ni način, s katerim bi se rešila nekatera vsebinska vprašanja med SS in ZM.

Smisel in cilj bodoče organizacije vidim v večjem povezovanju delavske, kmečke, šolske mladine in študentov, vendar le z upoštevanjem statutarnih določb in zagotovitvijo take vsebine dela nove organizacije, ki bo spoštovala in razvijala pozitivne izkušnje obeh organizacij.

Dušan KOŠIR

ZA POGLOBLJENI PRISTOP K STANOVANJSKI PROBLEMATIKI

Da je stanovanjska politika na univerzi področje težkih problemov, je znano vsakemu, ki se sploh kaj na problematiko univerze spozna. V vrtincih te problematike, ki torej nikakor ni kakšna abstraktna reč, so se med konkretnimi prizadetimi s pomočjo našega časopisa znašli asistenti (katerih anonimno pismo je bilo povod vse zadeve), profesor Štampar, prizadeti pa so bili poleg stanovanjske komisije še mnogi neimenovani. Naj povemo zato, da bi razmišljanje o stanovanjski problematiki dvignili na ustreznih nivo, nekaj o motivih uredništva za angaziranje na tem področju.

Resnično smo omahovali ali naj anonimno pismo „asistentov, ki z niskimi plačami čakajo na stanovanje“ objavimo ali ne. In rekli smo si, da je to s temi stanovanji res že najmanj čudno in da bi tisto pismo z vsemi svojimi hibami morda le bilo provokacija k razčiščenju stanovanjske problematike. Toda kot so videli tisti, ki so skozi nekaj zadnjih števil spremljali pisanje o problemu, ki ga je omenjeno pismo sprožilo, se je namesto resnega razmišljanja vtihotapilo nekaj, kar je zvenelo bolj zafrkantsko

kot tako, kot bi moralo. Tako smo najprej dolžni opravičilo profesorju Štamparju, ker smo ga ob svojem nepoznavanju konkretnih okoliščin spravili v neprijetno situacijo. Blaž pa je v svoji nevednosti v svojem zapisu ubral pot, ki bi jo prof. Štampar upravičeno mogel imeti za žaljivo.

Naj še enkrat zatrdimo, da je edini namen, ki smo ga imeli, bilo prispevati javni prostor za razgrinjanje stanovanjske problematike univerze, ki je verjetno že od konca vojne sem vse manj rešena. Pa res mislimo, da bi vsi tisti, ki probleme poznajo in oni, ki so prizadeti in tisti, ki to morda šele bodo, mogli ne samo v našem listu, ampak tudi zares storiti še kaj več. Asistentom n.pr. povejmo, da so nam tisti, ki so nekdaj tudi bili asistenti, povedali, da so svoje čase močno zagarali v stanovanjski komisiji.

Naj bo dovolj o tem tako! Pa res namesto anonimnih pism prosimo resne prispevke, ki bi načeli problematiko tako glede na splošne pogoje, ki porajajo neresljivost problemov (ki za tistega, ki ga zadevajo niti malo niso splošni, ampak so njegovi in človeški in bolijo) kakor tudi utemeljeno razgrinjali aktualno problematiko.

Uredništvo

PREBERITE VSI!

POSEBEJ PA ŠE TISTI, KI MISLITE DRUGAČE

Čeprav po toliko letih razprav o delovnem statusu študentov (študija!) – se o njem med študenti vedno dogajajo različna pojmovanja, prisotne so različne dileme in tudi vulgarizacije; pa vendar nam je več ali manj jasno, da je osnovno izhodišče in vizije tega projekta ideja o študentu – subjektu v polnem pomenu te besede.

Po drugi strani pa so prisotna vedno večja nasprotovanja vsebinskim konsekvencam, ki jih nosi s sabo ideja o študentu – delavcu, prav pri tistih (od univerze do ustavne komisije), ki posredno ali neposredno „odločajo o usodi“ takih ali drugačnih idej in projektov.

Študijski proces temelji na ostri „delitvi dela“ med osnovnima skupinama na univerzi, to je študenti in profesorji. Iz te „delitve dela“ izhajajoči hierarhični način delovanja univerze, in s tem avtoritarnosti profesorjev nad študenti, se kaže v vseh oblikah njene aktivnosti, predvsem pa v načinih študija in izpitnem režimu. Hierarhija v izobraževanju ima osnovo v hierarhiji celotnih proizvodnih odnosov (delavec pri tekočem traku se mora ves podre diti njegovemu ritmu), ki implicirajo hierarhijo vodenja; od tu pa ni več daleč do upravljanja z ljudmi.

Načini delovanja in organizacijski principi univerze se lahko ponazorijo s tezo, ki pravi, da je v študijskem procesu ena stran (profesorji nosilec znanja, ki jo mora druga stran (študenti) osvojiti in reproducirati. Profesor je torej ustvarjalen, študent pa pasiven „sprejemnik“ njegovega znanja. Pri tem se postavlja vprašanje, kaj je tisto, kar študent „dela“, ko študira.

Potemtakem je razumljivo, da obstoječi načini delovanja univerze, predvsem načini študija, onemogočajo, da bi študent ustvarjalno razvijal svoje sposobnosti in interese.

Taki odnosi na univerzi predstavljajo samo en vidik odtujenosti med ljudmi, kar velja tako za študente kot za profesorje. Če parafraziramo Marxa: Obstoječi načini študija in celotno delovanje univerze temeljijo na odtujenosti njenega delovnega procesa od študentov in s tem na njihovi odtujenosti od proizvoda univerze, to je od znanja. Če izhajamo iz dejstva, da je produkt univerze znanje, se takoj postavi vprašanje, kdo to znanje ustvarja. Še vedno je močno prisotno mnenje (tudi med nekaterimi vodilnimi tovariši z univerze), da je v znanju, ki ga pridobiva študent, vsebovano samo delo profesorjev. Kako je potem sploh mogoče, da študent diplomira, če ne dela ustvarjalno? Pasivno sprejemanje znanja namreč še ne omogoča njegove ustvarjalne reprodukcije. Pri tem pa je narava profesorjevega in študentovega dela v študijskem procesu ista! V ustvarjanju svojega vlagajo delo tako profesorji kot študentje, pri čemer pa kritičnost in ustvarjalne sposobnosti študentov močno zavirajo obstoječi načini študija. Objektivno je nujno, da postane delež študentovega dela v ustvarjanju svojega znanja in znanja za drugo vedno večji, kar pa predpostavlja v prvi vrsti spreminjanje načinov študija in s tem rušenje obstoječega hierarhičnega in vzpostavljanje kolektivnega delovanja univerze. To je eden od bistvenih elementov delovnega statusa študenta. Delovni status študenta (študija!) torej ne predpostavlja „izsiljevanja“ takih pravic za študente, ki bi šle na račun drugih struktur na univerzi, ne zahteva privilegijev, temveč jih odpravlja, itd. Take zahteve bi pomenile pristajanje na obstoječo univerzo in njene odnose.

Delovni status študenta v prvi vrsti „zahteva“ spreminjanje načinov študija in odpravo obstoječega sistema preverjanja znanja in izpitov kot korak k uresničitvi vizije študenta – subjekta.

Na spreminjanje načinov študija in sistema izpitov se veže nujnost spreminjanja študijskih programov. Bistvena je zahteva po preseganju delitve študija na parcialne predmete in znanstvene discipline, kjer se problemi obravnavajo parcialno s stališča ene discipline znanosti, kar proizvaja strokovnjake ki so izven svoje stroke popolnoma nezainteresirani. To je osnovano na obstoječi parcializiranosti znanosti, ki je popolnoma indiferentna nasproti svojim ciljem, posledicam svojega delovanja, itd. Preseganje takega stanja na univerzi zahteva študij nekega problema s stališča vseh znanosti, ki se ga tičejo, in s tem odpravljanje študijskih predmetov v obstoječi obliki.

V nasprotju z ugotovitvijo, da študij ni delo, se je v Zvezni ustavni komisiji pojavila teza, da je študij delo v osebnem interesu študenta, ker ne ustvarja dohodka.

Ugotovitev, da je študij delo v osebnem interesu študenta temelji na isti osnovi kot teza, da študij ni delo; namreč, na preživelih vlogi, ki jo je imela univerza v družbi kot elitna ustanova. Elitnost univerze se je kazala v naravi znanja, ki ni imelo družbene veljave, namenjeno je bilo vladajoči eliti, katere pripadniki so imeli edini dostop na univerzi.

Po drugi strani pa na vprašanja, kje se ustvarja vrednost, ta teza odgovarja, da se vrednost ustvarja samo v neposredni proizvodnji, pri čem pa pozablja na druge načine njenega ustvarjanja (znanost, izobraževanje, kultura). Ta ugotovitev nasprotuje principu svobodne menjave dela, ki predpostavlja, da se vrednost ustvarja v vseh dejavnostih v družbi.

Produkt univerze je znanje, ki ga ustvarjajo profesorji in študentje. Pri tem se postavlja vprašanje, ali je študij ustvarjanje znanja samo za sebe, oziroma v kolikšni meri je študij posameznika tudi študij za drugega. Ugotovimo lahko, da so obstoječi načini študija tisti, ki zavirajo ustvarjalno in kritično izmenjavo rezultatov študija vseh z vsemi, s tem pa še ni rečeno, da ta proces že ne poteka. Spreminjanje načinov študija, predvsem pa vzpostavljanje teamskega načina dela je korak k ustvarjanju pogojev, v katerih bo študij posameznika vedno bolj tudi študij za drugega.

Če k temu dodamo še to, da je oziroma mora biti študij del vsakega delovnega mesta (permanentno izobraževanje), je jasno, da je študij delo, ki ima vedno večji družbeni pomen. S tem je dana sugestija o nujnosti odprave takih delovnih mest, na katerih je delavec privešek stroja.

V zvezi s trditvijo, da je študij delo v osebni interesu študenta, ne pa v interesu družbe, lahko rečemo samo, da je „svobodni razvoj vsakega posameznika pogoj za svobodni razvoj vseh“ (Marx).

Osnutek idejno-politične platforme o izobraževanju za 10. kongres ZKJ prinaša nov koncept delovnega statusa študenta, ki pravi, da naj se študentje vključijo v delo v odgovarjajočem poklicu in nadaljujejo študij iz dela oziroma iz vzpostavljenega odnosa z neko delovno organizacijo. Iz tega dobijo študentje svoje pravice in odgovornosti. Ta koncept zastopajo v vsej svoji parcialnosti hrvaški študentje; delavec združenega dela, ki začasno, v sistemu procesa permanentnega izobraževanja študira (po volji združenega dela ter v skladu s kadroviskimi projekcijami tega istega združenega dela), je nosilec samoupravljanja, toda ne kot študent, temveč kot pripadnik sfere združenega dela, ki ga tudi pošilja na študij (Lino Veljak, Studentski list, št. 7; ponatis v Tribuni št. 7-8).

Ta koncept delovnega statusa študenta (delavec – študent) pomeni, če ga gledamo kompleksno, izven njegove parcialnosti, v svojem izhodišču (študij iz dela in z delom) tvoren prispevek našemu konceptu (študent – delavec), pri čemer pa so nekater konsekvence, ki izhajajo iz njegove parcialnosti, nesprejemljive. Praktična realizacija tega izhodišča bi omogočila večjo odprtost univerze, kar bi povzročilo prisotnost več mladih na univerzi iz nižjih socialnih slojev. To pa nikakor ne pomeni, da študent mora biti v delovnem razmerju z neko delovno organizacijo in imeti samoupravne pravice in odgovornosti iz tega razmerja.

Stališče, da je študent nosilec samoupravljanja ne kot študent, temveč kot pripadnik združenega dela, pri čemer se negira dejstvo, da je visokošolsko izobraževanje del združenega dela, je v nasprotju s prizadevanji za spremembo položaja študenta na univerzi. Pravice in odgovornosti študentov imajo osnovo v študijskem procesu, ne pa v delovni organizaciji, ki financira njihovo izobraževanje.

Taka opredelitev statusa študenta (delavec – študent) nosi zaradi svoje parcialnosti s sabo nevarnost, da se bo nujnost reforme univerze zreducirala na formalno spreminjanje odnosov med univerzo in družbo, pri čem pa se bo pozabilo na tiste principe delovanja univerze, katerih spreminjanje je osnova njene reforme. Taka „modernizacija“ univerze, ki izhaja iz nekaterih postavk omenjenega delovnega statusa, je predvsem v interesu tehnokratskih struktur in velikih gospodarskih korporacij.

Ko že govorimo o raznih vulgarizacijah, moramo jasno povedati, da je prav tako nujno potrebno nastopiti proti poenostavljanju „našega“ delovnega statusa študenta. To poenostavljanje ima osnovo predvsem v nostalgiji za že preživelo „avtonomijo“ univerze.

Pred kratkim je z delovnim statusom študentov nastala še ena „cvetka“, in sicer na seji delovne skupine pri CK ZKS, ki se ukvarja s tezami o idejnopolitičnih izhodiščih razvoja visokega šolstva v samoupravni socialistični družbi. Tam je bilo rečeno, da študentje niso delavci, so pa delovni ljudje, in ne morejo biti člani TOZD na univerzi. Tisti, ki tako mislijo, naj si preberejo Izhodišča za pripravo stališč in sklepov 10. kongresa ZKJ, kjer bi na osnovi tistega, kar tam piše (stran 86) videli, da tudi profesorji ne morejo biti člani TOZD. Pa je problem TOZD na univerzi rešen. Sploh pa se na veliko špekulira z izrazi, kot so: ali so študentje delavci, ali so delovni ljudje, ali je študij delo ali priprava za delo in podobno; nobeden pa nima vsebinskih argumentov proti dejstvu, da študij je delo.

Da ne bi kdo misli, da so prizadevanja za formalno opredelitev in dejansko uveljavljanje idej delovnega statusa študenta samo v interesu študentov. V pripombah na Teze o idjenopolitičnih izhodiščih razvoja visokega šolstva v samoupravni socialistični družbi je precej občinskih konferenc ZKS v celoti podprlo delovni status študenta in zahtevalo njegovo ustavno opredelitev. V popolnem nasprotju s tem pa je mnenje pravne fakultete, ki pravi, da participacija študentov pri odločanju krati samoupravne pravice profesorjem (? !).

Že na začetku tega pisanja smo videli, da so zaradi nasprotovan idejam delovnega statusa študenta s strani merodajnih forumov možnosti za ustavno opredelitev študenta delavca minimalne. Pri razpravah o tej problematiki imajo teoretična izhodišča, analiza obstoječe ter vizija bodoče univerze zmeraj manjšo težo, na veljavi pa dobivajo argumenti splošnega družbenega interesa (beri: interesa obstoječe univerze). Ti argumenti se kažejo predvsem na ta način, da se izreče mnenje Univerzitetnega sveta, tega in tega foruma, Ustavne komisije, da se v celoti ne strinja z izhodišči in cilji delovnega statusa študenta, in sicer na osnovi predvsem formalno – pravnih kriterijev; kot da bi bila ustava pisana za Ustavno komisijo in druge forume.

Jože KRŠINAR

(v) stran

1

ima vsak redovnik
svoj ro , , , , , ?

SOLŽENICIN

Glede na to, da je dnevni tisk o problemu Solženicina znotraj svojih meja dovolj obširno poročal, ter da je naša javnost kakor tudi sami študentje o konkretnem poteku dogodkov informirani v zadostni meri, smo se omejili na nekaj prevodov iz tujega tiska, ki naj pokažejo tudi drugo plat teh problemov in sicer na nekem bolj poglobljenem teoretičnem nivoju. Gre za prevode časopisov in za avtorje, ki so bolj ali manj progresivno in levo usmerjeni ter za en članek iz biltena Sovjetske novosti, ki izhaja v Jugoslaviji kot bilten sovjetske ambasade, ki naj pokaže (gre za nekoliko skrajšan članek „Kako je Solženicin padel z drevesa“) kako o tem problemu razmišljajo (uradno priznано) v Sovjetski zvezi. S tem pa „slučaj Solženicin“ ne bomo zaključili. V naslednji številki bomo objavili nekaj razmišljajočih prispevkov ljudi, ki bodisi kot študentje bodisi kot predavatelji, delujejo znotraj ljubljanske univerze.

Uredništvo

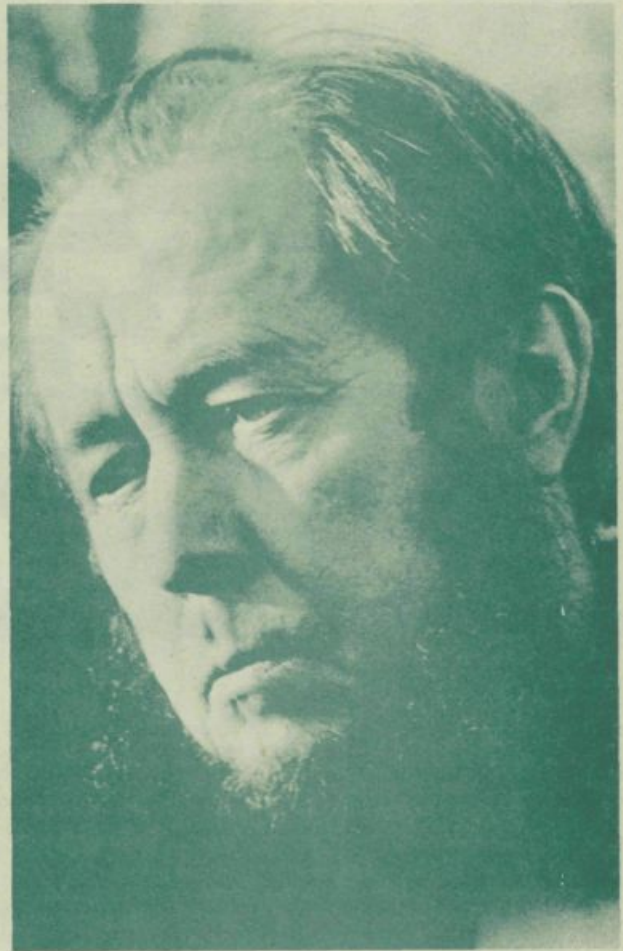
MORALA IN ZGODOVINA PRI SOLŽENICINU

Nekateri so bili navdušeni, čeprav knjige še niso brali, drugi so bili razjarjeni, čeprav knjige še niso brali. Navdušeni so bili tisti, ki zakričijo, kadar se dogodijo v drugih deželah, a jih doma stokrat sam izvršuje. Toda veliki moralist Solženicin se v svojih številnih izjavah in pismih nikdar ni povzpel do tega, da bi zavzel stališče tudi do zločinov izven svoje domovine, do bomb z napalmom v Vietnamu, do morilskih noči v Santiagu itd. S tem otežuje celo povečuje, da bi njegove najpomembnejše izjave prišle do tistih, za katere bi — po našem mnenju — bile najbolj potrebne. Kajti soglasje tistih, ki vodijo dvojno knjigovodstvo v korist Zahoda, mu je vnaprej zagotovljeno.

Solženicinove izjave nas že dalj časa ne le pretresajo, ampak tudi žalostijo. Njemu se je uprlo dvojno knjigovodstvo režima, ki obtožuje krivice, kadar se dogodijo v drugih deželah, a jih doma stokrat sam izvršuje. Toda veliki moralist Solženicin se v svojih številnih izjavah in pismih nikdar ni povzpel do tega, da bi zavzel stališče tudi do zločinov izven svoje domovine, do bomb z napalmom v Vietnamu, do morilskih noči v Santiagu itd. S tem otežuje celo povečuje, da bi njegove najpomembnejše izjave prišle do tistih, za katere bi — po našem mnenju — bile najbolj potrebne. Kajti soglasje tistih, ki vodijo dvojno knjigovodstvo v korist Zahoda, mu je vnaprej zagotovljeno.

Znani so nam vzroki za tak razvoj. Gre za človeka, ki se je v mladosti štel za marksista, ki je dobil celo častno ponudbo, naj vstopi v službo Državne varnosti, in ki se je pri aretaciji še skliceval na pravi leninizem. Toda naša žalost nad pristranostjo moralista ni zato nič manjša.

V svoji zadnji knjigi Otočje GULag pripoveduje o primeru komunista, ki ga Gestapo po dveh letih ujetništva spusti iz zapora. Ob tem pripominja, da je Gestapo, katerega okrutnosti nikakor noče olepšavati, kljub vsemu poskušal s svojimi preiskavami priti do resnice, medtem ko je ruska Varnostna služba zapornike



mučila, dokler svoje krivde niso priznali. Četudi poznamo vse opise odvratnih koncentracijskih taborišč v Rusiji, je po Majdaneku, Treblinku in Auschwitzu omenjanje „pozitivnih“ strani nacistov preprosto neokusno. Strinjamo s Solženicinovim mnenjem, da ni nobene pravične stvari, ki bi lahko opravičevala mučenje, ker mučenje ne povzroča le človeških bolečin, ampak neizogibno poraja tudi nečloveške hlapce mučenja. Solženicin si očita, da je kot oficir mirno gledal, kako so pretepali s knuto ujetega vojaka — vlasovca, torej pripadnika tistih enot, ki so se borile v okviru Hitlerjeve armade, ko je ta napadla njihovo domovino. Borce odporiškega gibanja ime Vlasov spomni predvsem na ono drhal, ki je bila v službi nacistov in zanje opravljala najstašnejša opravila biričev in krvnikov. Težko bodo razumeli, da se njihove muke omenjajo v taki zvezi.

Ta očitna enostranskost in zmedenost Solženicina ima brez dvoma svoj izvor v nekem pojmovanju, do katerega se je prikopal: da se je namreč vsa nesreča v Rusiji začela z oktobrsko revolucijo.

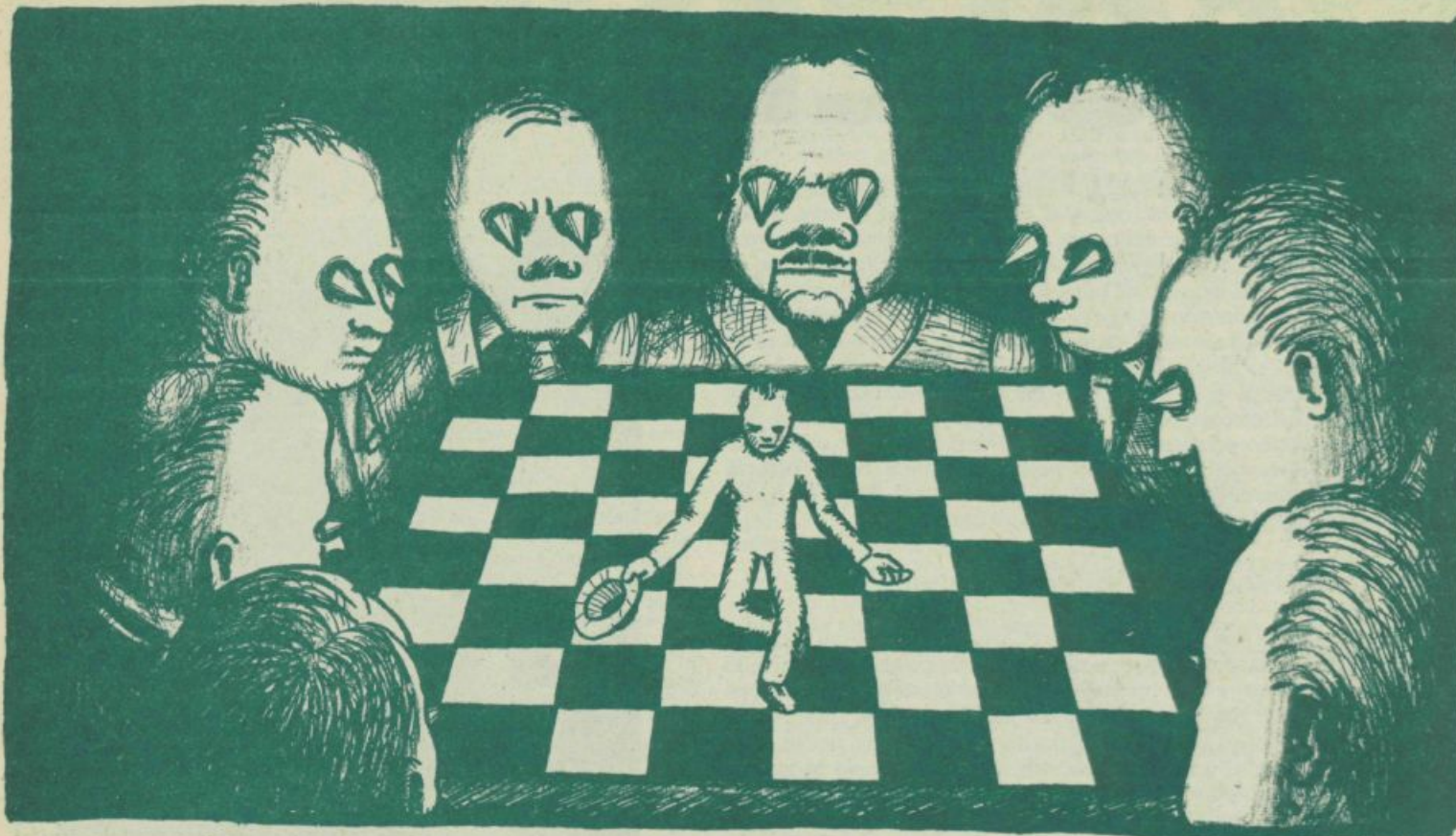
To je tudi, če smo pravilno informirani, osnovna misel drugega dela njegove trilogije. Tako kot najslabši stalinisti meni tudi Solženicin, da je Stalin samo nasledil Lenina, da je bil sistem stalinske policije in vladavine zgrajen že v Leninovem času. Da bi to dokazal, navaja Leninove citate in registrira ukrepe in krutosti iz časa Lenina.

Gotovo je, da Stalin ni padel z neba in da so se marsikateri politični mehanizmi uveljavili že v času Lenina in omogočili, olajšali Stalinov dvig. Toda ravno te tendence so bile, kot ve vsak poznavalec Lenina, glavna skrb umirajočega Lenina. Hegel je nekoč pokazal na nekem konkretnem primeru, da je tudi pri naštevanju konkretnih posamičnih detajlov mogoče ostati abstrakten, če se jih postavi izven celote. Pri Solženicinu manjka vsaka celota in povezanost z okrutno državljansko vojno, v kateri ruski pinocheti, denikeni, judeniči, vrangli in drugi niso bili nobeni tolstojanci; z intervencijo 14 držav proti mladi sovjetski oblasti, ki se ni začela zato, da bi zagotovila pisateljem svobodo misli. Za Solženicina je sonce svobode začelo zahajati novembra 1917, ko je prva partija

ns12(v)

SAMOSTA
R

ima vsak redovnik
svoj rojstni kraj?



prepovedala partijo kadetov. Je sonce sijalo tako nemoteno 4 mesece prej, ko so bili boljševiki pregnani, njihovi voditelji zaprti, ko je Lenin moral bežati iz Petrograda? Otto Bauer, ki je boljševike strastno kritiziral, je nekoč ugotovil, da prepoved drugih strank ni bila predvidena, da pa so jih razbili hkrati z intervenci, ker so se postavile na njihovo stran. Za Solženicina ni nobenih protislovij, nobenih nians. On obsoja vse levičarje, celo vse meščanske državnike, ki so se kdaj pogajali z ruskim državnim vodstvom. Ironizira tudi Majakovskega, ker je ta po umoru Vojkova v grmečih verzih pozival k čuječnosti. Kot da Ūricki ni in ducat drugih vodilnih boljševikov ne bi doživelo enake usode, kot da ne bi bilo nobenega atentata na Lenina. Kot da bi pesnik Majakovski, ki je navdušeno stopil na stran revolucije, ki je kritizirala birokracijo in ga je ta mučila, ki je sam izbral smrt, ne bi zaslužil spoštovanja ali vsaj majhne in malenkostne kritike. Toda Solženicin ne pozna nobenega opravičila za protagoniste revolucije. Trocki se odreže še slabše kot Lenin, tudi Buharinu ne prizanaša, vsi so bili žrtve sistema, za katerega so soodgovorni. Znano je, da se je Hegel vsako leto 14. julija, na dan napada na Bastilio „z ganjenostjo“ spominjal francoske revolucije in „entuziazma duha“, ki ga je sprožila, ne glede na poznejši politični razvoj. Ta zgodovinska, filozofska, zgodovinskofilozofska dimenzija je Solženicinu prikrita. V svojih izjavah je velik moralist, v zgodovinskih opazanjih pa navaden pamfletist. Tak je postal v deželi, v kateri preteklosti ni bila prevladana, v kateri stotisoče morilcev, mučiteljev, krvnikov živi svobodno in so deležni vseh časti. Njegov nekdanji prijatelj, ki mu je med vojno pripovedoval resnico o prisilni kolektivizaciji v kmetijstvu, po Solženicinovem povratku iz pregnanstva z njim noče več govoriti, ker je medtem sam postal član Varnostne službe in zato „ne more“ govoriti z nekdanjim taboriščnikom. V tej deželi Solženicin ne more objaviti, ne morda zaradi svojih zgodovinskih sklic o oktobrski revoluciji in razvoju dežele – ki jih doslej ni objavil – ampak ker je zvesto in po pravici prikazoval otočje GULag. Oblastniki se bojijo eksplozivne moči Gramscijevih besed: „Izreči resnico je revolucionarno.“ V vseh diatribah proti Solženicinu se nikakor ni pojavilo Stalinovo ime. Ne le to oficialno sramotenje, tudi naša razmišljanja so najbrž nepomembna ob Solženicinovem priznanju, da je kot oficir veselo užival privilegije hierarhično razčlenjene družbe in da je samo slučaj, da je postal žrtev in ne birač.

Franz MAREK

KAKO JE SOLŽENICIN PADEL Z DREVESA

Zainteresirana oseba, ki začne raziskovati „Arhipelag Solženicin“ na meridianih literature, je obsojena na Kolumbovo napako: veriga velikih in majhnih del tega avtorja je v vodah antisovjetizma.

Uvozno sredstvo zoper glavobol

Ime „Solženicin“ se sreča danes na straneh zapadnih časopisov in sliši z zaslonov televizijskih sprejemnikov prav tako pogosto kot tudi besede „energetska kriza“ in „inflacija“. In čeprav ta beseda ne greje niti krepi zlate podloge zahodnih valut, ki slabijo, pomeni svojevrstno psihoterapijo, ker odklanja pozornost od težav in neprilik v lastni hiši.

Ko bi bil Solženicin samo tableta proti slabi prebavi, ki jo je predpisal domači zdravnik, o njem ne bi bilo vredno tako podrobno govoriti. Toda, njemu je namenjena usodnejša vloga. Na avantsceno sodobne politike ga porivajo nasprotniki popuščanja mednarodne napetosti. V tej vlogi ni znanega Hamletovega monologa: „Biti ali ne biti?“. Če Solženicina ne bi bilo, bi si ga izmislili.

Zgodovina z drevesom, drevo in zgodovina

Zgodba o tem, kdo je Solženicin, bo dala odgovor tudi na vprašanje –

4

1961 — 62

ZOM

(v) stran

3

ima vsak menih
cel himen ?

„Zakaj prav Solženicin?“

V zgodnjih otroških letih je Aleksander Isajevič Solženicin padel z drevesa. To je bilo rodoslovno drevo bogatih zemljiških posestnikov, ki je imelo korenine globoko v črni zemlji Staropolske pokrajine (severni Kavkaz). Oktobrska revolucija je to drevo podrla, zemljo pa je dala najemnikom, ki so se jim upogibala pleča, dokler so delali za bogataše iz družine Solženicin. Ko je Aleksander Solženicin padel s tega drevesa, je dobil plavice in bunke, ki jih je vnesel v račun, ki ga zdaj prezentira socialistični družbeni ureditvi.

Oktobrska revolucija je bila za družino Solženicin drama. Aleksander to dramo smatra za nesrečen slučaj v zgodovini naroda. To je točka idejnega stika Solženicina s tistimi silami na Zahodu, ki imajo oktobrsko socialistično revolucijo za nesrečen primer v človeški zgodovini.

„Čile je daleč“

Vendar, ves svoj strup je Aleksander Solženicin v tej knjigi vbrizgal ruskim vojakom, katerim zastavlja takole vprašanje: „Ali vi lahko premagate kulturni narod?“

Po Aleksandru Solženicinu pomeni soldateska nemškega cesarja „kulturni narod“. Vendar, poglejte, kako je ta soldateska obeležila avgust 1914. V belgijskem mestu Taminu je bilo 23. avgusta ustreljenih 384 oseb. Tega istega dne so vojaki nemškega cesarja odgnali na trg v mestu Dinantu množico mirnih prebivalcev. Nato so žene ločili na eno stran, moške na drugo, jih prisilili da so pokleknil, nato pa jih pobili vse do poslednjega. Med 612 trupli je bilo tudi truplo tri tedne starega dojenčka. Če ta dojenček ne bi bil ustreljen avgusta 1914, bi bil danes 60 let star človek, in težko je verjeti, da bi se znašel v družbi oboževalcev „literarne“ ustvarjalnosti Solženicina, zlasti še njegovega romana „Avgust 1914“.

Je Aleksander Solženicin vedel za ta dejstva? Nedvomno je vedel. Skrbno je proučil ruski in tuji tisk iz tega obdobja. Se je potem potrebno čuditi, da ta „humanist“ in „kristjan“ izstopa v zaščito rasističnega režima v Južni Afriki, da obrekuje vietnamske domoljube, da blagoslovja zločine fašistične hunte v Čilu in poziva Združene države Amerike, naj preprečijo proces popuščanja napetosti! ?

Apologija izdaje

Nova knjiga Aleksandra Solženicina „Arhipelag gulag“ pomeni v bistvu apologijo izdaje in rehabilitacijo vseh tistih, ki so sovražili vse tisto, kar je socialistično, ki so se v letih oktobrske revolucije, državljanske vojne, izgradnje socializma in domovinske vojne bojevali proti sovjetskemu narodu.

Morda bo kdo dal takšno pripombo: „Toda, Solženicin je Nobelovec!“ Da, to je točno, vendar nagrade ni dobil za svoje literarne dosežke, marveč za svoje dosežke na področju antisovjetizma. Čelo tudi časopis „Die Welt“ iz reakcionarnega Springerjevega trusta je nekoč napisal, da „dodelitev Nobelove nagrade Aleksandru Solženicinu pomeni politično demonstracijo.“

Gunar Frederikson, glavni urednik švedskega časopisa „Aftonvadet“, je ugotovil, da bo akcija dodelitve Nobelove nagrade Solženicinu „dočakana z odobravanjem v določenih krogih in organizacijah, ki so aktivne zunaj meja ZSSR, ki širijo antisovjetske publikacije in za katere človek lahko ugotovi, če se z njimi поблиže seznaniti, da so v bistvu fašistične“.

Da bi končali politični portret Solženicina, navedimo tudi mnenje Američana Filipa Bonoskoga: „V delih Solženicina se govori o tem, da preprosto globoko sovraži socializem.“

Črv v jabolku

Katerim političnim silam je danes potreben Solženicin? Predvsem tistim, ki se resno bojijo uresničevanja sovjetskega Programa miru. Vendar je dobro znano, da je prav to uresničevanje pripeljalo do popuščanja mednarodne napetosti. Ti ljudje bi radi preprečili stabilizacijo miru v svetu in razvoj sodelovanja med državami z nasprotnimi družbenimi ureditvami. V diskreditiranju sovjetskega družbenega sistema vidijo samo sredstvo za dvig tega svojega cilja. In prav z diskreditacijo se ukvarja Aleksander Solženicin. Ta živi v socializmu kot črv v jabolku in notri uničuje sovjetsko družbeno ureditev. Dovolj je, da pade iz jabolka, in isti trenutek bo za njegove tuje pokrovitelje in navijače padla vsa vrednost tega notranjega emigranta.

Boris Koroljov

V SZ jih preganjajo.

Na Zahodu jih poveličuje reakcija (102 poslanca nemške CDU/CSU in 2 iz FDP sta Saharova predlagala za Nobelovo nagrado za mir).

3) Zahodnonemška KP se je postavila na stališče SZ.

4) Ostala levica je večinoma indiferentna.

Tako nastaja napačen vtis, da gre za skupino meščanskih opozicionalcev, katerih zahteve so za SZ objektivno nazadnjaške. Ta vtis moramo analizirati.

Opozicionalci zahtevajo le realizacijo pravic in svoboščin, ki jih zagotavlja ustava ZSSR:

„V interesu krepitve socialistične družbe ta ustava garantira

- 1) svobodo govora
- 2) svobodo tiska
- 3) svobodo zbiranja in združevanja
- 4) pravico do združevanja v družbenih organizacijah
- 5) osebno nedotakljivost
- 6) nedotakljivost stanovanja, tajnost pisem
- 7) pravico do azila za inozemske državljane, ki so preganjani zaradi boja za interese delovnih ljudi ali znanstvenega dela ali boja za nacionalno osvoboditev.“

Geneza svoboščin.

To, da omenjene svoboščine obstoje že v kapitalizmu, še ne pomeni nujno, da imajo kapitalističen značaj. To pomeni le, da so to svoboščine, ki si jih je delavski razred priboril znotraj kapitalizma. Gre za antikapitalistične trdnjave delavskega razreda znotraj kapitalizma, ki postajajo širše in močnejše, kadar se pritisk delavskega razreda krepi, in se zmanjšujejo, kolikor se krepi boj buržoazije. Zato so merilo moči in bojne pripravljenosti obeh razredov. So moment znotraj kapitalističnega sistema, ki ta sistem žene naprej in k njegovemu koncu.

Stalinisti so bili prisiljeni tu našete pravice priznati vsaj verbalno kot pogoj za utrditev socialistične družbe.

Tudi najprimitivnejša oblika negacije kapitalističnega produkcijskega odnosa, državna lastnina produkcijskih sredstev, je ogromen napredek, ki zagotavlja osnove in oblike za nadaljnji razvoj in preoblikovanje svobode. Kaj je mogoče sklepati iz tega, če v SZ omejujejo tudi pravice, ki so bile priborjene že v kapitalizmu? Ali ni nasprotje med dejanskim in mogočim postalo še večje kot je bilo v kapitalizmu?

Vladajoča partijsko-državno-policijska birokracija, ki se še vedno poziva na socializem, tega nasprotja ne more niti razložiti niti opravičiti. Če si hoče zagotoviti svoje privilegije, ji preostaja samo sredstvo poostrene represije, preprečevanja informacij in manipulacije. Vendar to niso sredstva, s katerimi bi bilo mogoče reševati protislovja v socializmu, ampak metode zatiranja, ki jih uporablja reakcija.

Kakšne so posledice teh političnih metod?

Solženicin, ki je bil, preden so ga preganjali, predsednik Zveze sovjetskih pisateljev in predstavnik neke kulturne politike, in vrhunski znanstvenik Saharov, se brž ko prenehata govoriti vnaprej pripravljene stvari, razkrijeta kot neinformirana, naivna in v odnosu do zahodne demokracije naravnost otročje lahkoverna.

Sovjetska opozicija ne predstavlja nobenega razreda. So samo žrtve neke družbe, ki je v globoki krizi. Njihova nezmožnost, da bi z marksističnimi kategorijami analizirali lastne probleme pa tudi položaj kapitalizma na Zahodu, odraža propad „marksistične znanosti“ v SZ. Za birokracijo ni nevarno to, da imajo svoje lastno mnenje, da njihovo mišljenje ni konformno ali da so pokazali na prepad med ustavo in dejanskostjo. Nevarno je to, da so sami začeli govoriti, da sami artikulirajo svoje interese in da se ne zadovoljujejo s tem, da bi jih artikulirala Partija, t.j. da so se osamosvojili in postali aktivni.

Tega se boji partijska birokracija. Ni namreč mogoče dopustiti, da bi se neka skupina osamosvojila in postala aktivna, ne da bi tudi delavski razred zahteval zase pravico biti aktiven. Dober primer za to je poljski delavski razred, ki je z bojem leta 1971 stresel birokracijo v vsem socialističnem taboru.

DER LANGE MARSCH, WESTBERLIN

4

ε (v) 1972

sa — tan

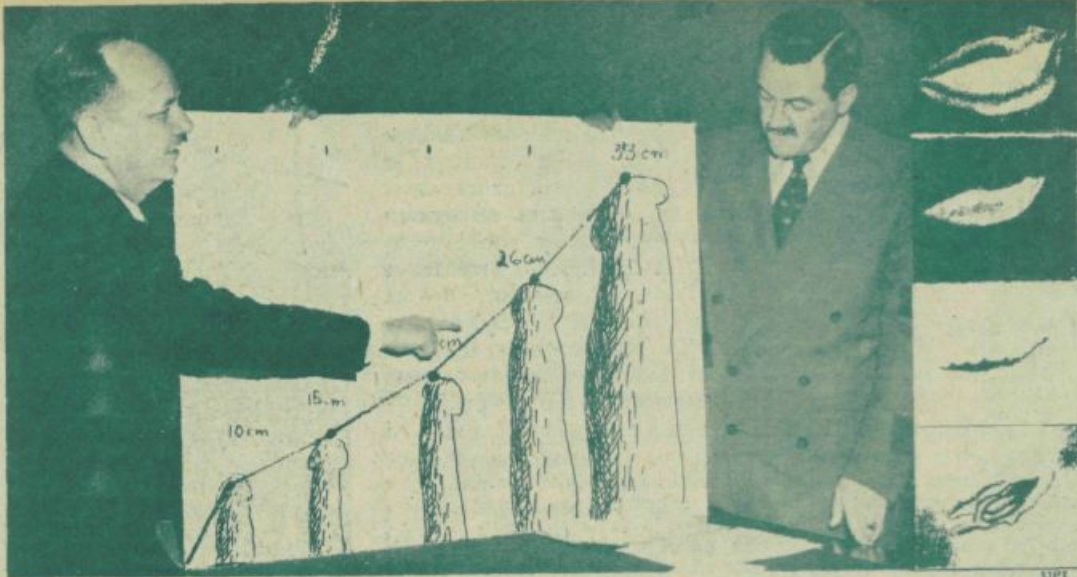
MOS

imi vsak menih

č nemid ?

cel

svoboda in freudova teorija instinktov



Dejansko je svoboda lahko definirana le v okviru dominacije, če naj bo predhodna zgodovina določena za vodnika do definicije svobode. Svoboda je oblika dominacije tiste namreč, v kateri so sredstva omogočila zadovoljitev potreb posameznika z minimumom nezadovoljstva in odrekanj. V tem pomenu je svoboda popolnoma zgodovinska; stopnja svobode je lahko pač določena samo zgodovinsko in se zmožnosti in potrebe kot tudi minimum odpovedi razlikujejo v odvisnosti od nivoja kulturnega razvoja ter so subjekt objektivnih pogojev. Da pa je objektivno, zgodovinsko pogojena je določeno dejstvo, ki naredi razliko med svobodo in dominacijo onostransko kateremukoli subjektivnemu ovrednotenju; podobno kot človeške potrebe in sposobnosti same so sredstva za zadovoljevanje potreb, ki so proizvedena na posebni stopnji kulture, družbeno dana dejstva, prisotna v osnovi, v umskih produktivnih sposobnostih in v možnostih za njihovo aplikacijo. Civilizacija lahko izkoristi te možnosti v interesu zadovoljitve posameznikovih potreb in bo tako organizirana na racionalno razliko med delom in izkušnjo; tedaj svoboda in sreča sovpadeta. Na drugi strani pa je lahko zadovoljstvo posameznika podrejeno družbeni potrebi, ki omejuje in zavrača take možnosti. V tem primeru postanejo posameznikove in družbene potrebe ločene in tako civilizacija odpira preko dominacije.

Kultura je bila doslej organizirana v obliki dominacije, kolikor so bile družbene potrebe izraz vladajočih skupin nekega časa. Tak interes je oblikoval potrebe ostalih skupin in pa sredstva ter omejitve njihovega zadovoljevanja. Današnja civilizacija je razvila družbeno bogastvo do stopnje, ko se zdijo odpovedi in bremena na plečih posameznika vse bolj nepotrebna in iracionalna. Iracionalnost nesvobode je najbolj surovo izražena v stopnjevanju podvrženosti posameznikov ogromnemu aparatu produkcije in distribucije, v deprivatizaciji prostega časa, v skoraj neločljivi združitvi konstruktivnega in destruktivnega družbenega dela. To pa je natančno tista združitev, ki je pogoj neprestanemu naraščanju in prevladi nad naravo, kar omogoča posameznikom — ali vsaj nekaterim v naprednejših deželah, da živijo v vse večjem razkošju. Tako iracionalnost postane oblika družbene utemeljitve, postane racionalna splošnost. Psihološko — in to je vse, kar nas tukaj zanima — postaja razlika med dominacijo in svobodo vse manjša. Posameznik reproducira na nižjem nivoju, v svoji nagonski strukturi, vrednote in vzorce obnašanja, ki služijo temu, da se dominacija nadaljuje, medtem ko dominacija postane vse manj avtonomna, vse manj osebna, zato pa bolj objektivna in univerzalna. Kar dejansko dominira, je ekonomski, politični in kulturni aparat, ki je postal nedeljiva celota, konstruirana z družbenim delom.

Seveda je posameznik vedno reproduciral dominacijo iz samega sebe in do neke mere je ta dominacija predstavljala in razvijala celoto. Taka reprodukcija pa je služila za samoohranitev in samorazvoj. Že od samega začetka je celota zahtevala pravico, da žrtvuje srečo in svobodo večine človeštva, kar je vedno vsebovalo kontradikcijo v sebi, ki je bila vključevana v politične in duhovne sile in ki je težila k drugačnemu načinu življenja. Posebnost sedanjega stanja je nevtralizacija takega nasprotja — prevladovanja napetosti med ustaljenimi načini življenja in njihovimi negacijami kot zavračanje v imenu večje svobode, ki zgodovinsko je možna. Kjer je nevtralizacija tega nasprotja sedaj v ospredju, je ta možnost

še komaj spoznana in želena, posebno pri tistih, od katerih je znanje in hotenje njene realizacije odvisno in ki bi jo lahko naredili za nekaj resnično možnega. V bolj tehnično naprednih središčih današnjega sveta, je bila družba v enoti kot še nikoli prej. Kaj je možno, je bilo definirano in realizirano s silami, ki jih je izpeljala ta celota. Prihodnost je v tem, da se ta središča obdrže in na posameznikih je, da zahtevajo in privedejo to prihodnost „v svobodo“.

Primerjati potencialno svobodo s svobodo, kakršna je sedaj, in to svobodo videti v luči potencialne svobode, predpostavlja, da na sedanji stopnji civilizacije več truda, odrekanja in predpisov, ki so ljudem naloženi, že dolgo ni opredeljeno s pomanjkanjem, bojem za eksistenco, revščino in nemočjo. Družba si lahko privoščiti visoko stopnjo nagnonske svobode, ne da bi izgubljala tistega, kar jo je dovršilo, in ovirala njegov napredek. Osnovna smer takega osvobajanja, kot je nakazana v freudovski teoriji, bi bila ponovna pridobitev nagnonske energije, iztrošene v nagnonskem delu, in pa njena sprostitve za izpolnjenje avtonomno razvijajočih se potreb posameznikov. Dejansko bi bila to tudi nekakšna desublimacija, toda desublimacija, ki ne bi uničila „spiritualiziranih“ manifestacij človeške energije, temveč bi jih raje uporabila za projekt in možnosti srečnega zadovoljstva. Rezultat ne bi bil povratek v prazgodovino civilizacije, temveč fundamentalna sprememba v vsebini in namenu civilizacije, principalno napredka... Realizacija te možnosti predpostavlja v osnovi spremenjene socialne in kulturne institucije. V sedanji civilizaciji se pojavlja tak napredek kot katastrofa, boj zoper njo pa kot neka nujnost; iz česar sledi, da so sile, ki so naperjene zoper njo, paralizirane.

Freudovska teorija instinktov razkriva to nevtralizacijo dinamike svobode v psiholoških terminih. Freud spravi njeno nujnost na dan, tako njene konsekvence za posameznika kot tudi njene meje. Te dimenzije bomo prikazali v obliki tez, s tem da

3

T20M

MA

A2

(M)STRAN

5

ti da redovnk
svoj ro

bomo uporabljali in šli obnem v ozadje konceptov freudovske teorije instinktov.

V okviru civilizacije, ki je postala zgodovinsko dejstvo, je svoboda možna le na osnovi nesvobode, se pravi na osnovi potlačitve nagonskega. V razmerjih njene nagonске strukture je namreč organizem usmerjen k zagotavljanju ugodja; organizem je obvladan po principu ugodja: nagoni težijo k prijetni sprostitvi napetosti, k lahkotni zadovoljitvi potreb. Nagoni se upirajo odlaganju zadovoljstva, omejitvi in sublimaciji ugodja, nelibidonoznem delu. Toda kultura je sublimacija: podrejeno, metodično nadzorovano zadovoljevanje, ki predpostavlja nesrečo. „Boj za obstanek“, „pomanjkanje“ in oboje skupaj sili k odrekanju in represiji, vse v interesu varnosti, reda in skupnega življenja. Kulturni napredek sestoji iz vedno večje in bolj zavestne materialne in tehnične produkcije in na intelektualnih pogojih napredka – torej v delu, ki sam ne zadovoljuje in tudi ni poplačano s sredstvi zadovoljevanja. Svoboda v civilizaciji ima svojo notranjo omejitev v nujnosti pridobivanja in ohranjanja delovne sposobnosti v organizmu – v transformaciji tega organizma in subjekt – objekta zadovoljstva v subjekt – objekt dela. To je družbena vsebina prenašanja principa ugodja v princip realnosti, ki postaja od zgodnjega otroštva dalje vodilni princip psihičnega procesa. Samo taka transformacija, ki zapusti v ljudeh neozdravljivo rano, jih usposobi za družbo in tako za življenje, kajti brez zagotavljenega sodelovanja je nemogoče preživeti v sovražnem in skopuškem okolju. Samo taka travmatična transformacija, ki je nekakšna „odtujitev“ človeka od narave v avtentičnem smislu, torej odtujitev od lastne narave, napravi človeka sposobnega uživanja. Samo nagon, ki je bil potlačen in obvladan, dvigne naravno zadovoljitev potrebe do ugodja, ki je izkušeno in doumljeno – do sreče.

Organizem se razvija preko aktivnosti dveh temeljnih nagonov: življenjski nagon (seksualnost, ki jo Freud večinoma označuje z izrazom Eros), nagon smrti, destruktivni nagon. Psihična dinamika pa povzema oliko po konstantnem boju treh osnovnih sil: Erosu, nagonu smrti in zunanjem svetu. Po Freudu pa so glede na te tri sile še trije principi, ki določajo funkcije psihičnega aparata: princip ugodja, Nirvana princip (Nirvana principle) in princip realnosti. Če princip ugodja podpira neomejeno razvijanje življenjskega nagona, Nirvana princip pa povratek v brezbolno stanje pred rojstvom, potem princip realnosti označuje totalnost modifikacij tistih nagonov, ki so vsiljeni po zunanjem svetu – označuje smisel kot realnost samo.

Zdi se, da je za to trojno razdelitvijo skrita dvojnost: če že nagon smrti sili k izničenju življenja, ker je življenje prevladovanje neugodja, napetosti in potrebe, potem bi bil Nirvana princip tudi neka oblika principa ugodja. Princip smrti pa bi bil nevarno blizu Erosu. Po drugi strani pa se zdi, da je Eros sam udeležen na naravi principa smrti: težnja po spravi, po ovekovečenju ugodja kaže nagonski odpor do Erosa kot tudi do nenehnega pojavljanja novih napetosti, in to vse do opuščanja ugodnega ravnotežja, ki ga je nekdo dosegel. Ta odpor, četudi ni sovražen življenju, je pri vsem tem statičen in tako „nasprotnem procesu“. Freud je videl izvorno enotnost teh nasprotujočih si nagonov. Govori o „konservativni naravi“, ki jim je skupna, o „notranji teži“ in o „ineraciji“ vsega življenja. To misel pa je zavrnil – lahko bi se celo reklo, da iz strahu – in obdržal dvojnost Erosa in nagona smrti, principa



ugodje in Nirvana principa, kljub težavi, ki jo je večkrat poudaril, da bi predstavljali nekatere gone v organizmu drugače kot originalno libidonozne. To je učinkovita „mešanica“ dveh osnovnih nagonov, ki definirajo življenje. Čeprav prisiljen služiti Erosu, obdrži princip smrti energijo, ki mu pripada, razen tega pa je ta uničevalna energija obrnjena od organizma samega in usmerjena proti zunanjemu svetu v obliki družbeno uporabne agresije – proti naravi in sankcioniranim sovražnikom. Ali pa jo uporabi super ego v obliki vesti, morale za družbeno uporabno navlado posameznikovih lastnih gonov.

Zgodi se, da destruktivni nagon služi življenjskim nagonom v taki obliki, toda samo v tej obliki toda samo v tej obliki so življenjski nagoni odločilno transformirani. Freud je posvetil večji del svojega dela analizi transformacij Erosa. Tu bomo poudarili samo tisto, kar je odločilno za usodo svobode. Eros kot življenjski nagon je seksualnost, in seksualnost v svoji originalni funkciji je „izhajanje ugodja iz con telesa“, nič več in nič manj. Freud izrecno dodaja: ugodje, ki je samo „pozneje postavljeno v službo reprodukciji“. To kaže na mnogovrstni perverzni značaj seksualnosti. V mejah njihovega objekta so nagoni indiferentni do nekega lastnega in ostalih teles. Predvsem pa niso omejeni na specifične dele telesa ali pa opredeljeni na specialne funkcije. Prednost genitalne seksualnosti in reprodukcije, ki postane potem reprodukcija v monogamnih zakonih, je do gotove mere kasnejši razvoj – poznejša dovršitev principa realnosti. To je zgodovinski dosežek človeške družbe v svojem nujnem boju zoper princip ugodja, ki ni v skladu z družbo. Izvorno je organizem v svoji totalnosti in vseh aktivnostih ter razmerjih potencialno polje za seksualnost, obvladano po principu ugodja. In prav zaradi takega stanja mora biti deseksualizirano, zato da dovrši neugodno delo, zato da živi v kontekstu neugodnega dela.

Tu lahko izvedemo samo dva najbolj pomembna aspekta procesa deseksualizacije, ki ju je opisal Freud. Prvič, zavrtje takoimenovanih „delnih nagonov“ tj. pred – oz. ne – genitalno seksualnost, ki sledi iz telesa kot totalno erogene cone. Delni instinkti ali izgubijo, postanejo podrejeni genitalnosti in s tem produkciji, s tem da so vrženi v prvotno stanje, ali pa postanejo povečani (become sublimated) in, če je zoper njih odpor, zatirani in prepovedani kot perverzije. Drugič, seksualnost in seksualni objekt sta deseksualizirana v „ljubezni“ – erotičnem ponižanju in nahajanju Erosa. To je eden največjih dosežkov civilizacije – in eden zadnjih. Ta dosežek naredi patriarhalno monogamno družino za zdrav „nucleus“ družbe. (se nadaljuje) DPP

- 1) Zanimiva „definicija“ svobode. Navedimo jih še nekaj za primerjavo:
a) Hegel: „Svoboda je to: ne želiti ničesar kot sebe.“
b) Marx: „Subjektova svoboda se pojavlja pri Heglu kot formalna svoboda (vsekakor je važno, da je tisto, kar je svobodno, tudi svobodno storjeno, da svoboda ne vlada družbi kot nezaveden naravni instinkt) ravno zato, ker objektivne svobode ni prikazal kot udejanjanje, kot udejstvovanje subjektivne svobode.“
c) R. Luxembourg: „Svoboda je svoboda tistega, ki misli drugače.“ (op. prev.)

2) „instinctual structure“ prevajam z „nagonska struktura“, čeprav s „psihološkega“ vidika pojma „instinkt“ in „nagon“ ne pokrivata istega pomenskega področja. Mogoče bi bilo bolje „struktura instinktov“. (op. prev.)

3) stavek bi bilo treba podčrtati in nato še nadčrtati. (op. prev.)

4) S. Freud, „Abriss der Psychoanalyse“, Gesammelte Werke, 18 vol. (London in Frankfurt: S. Fischer Verlag, 1940-1968).

1234567890

MOST

SA

AN

1234567890

1234567890

1234567890

I WANT TO BE A MACHINE. I THINK IT WOULD BE TERRIFIC IF EVERYBODY WAS ALIKE. (andy warhol)

STOPAM PROTI TRAVAM DA SE RAZDELJIJO

da me spustijo mimo po mojih POTEH lomim si dlani in praskajo me besede ki kapljajo s svetlobe svet se sveti v SVETOSTI in so tri pike sončn

e pege in jih bo še več če se ne umaknem v senco pravijo vsi smo V SENCI predmeti so tukaj na varnem pravijo po STOPNICAH pravijo da boš utr

ujen nočem da me pahnejo v brezno MOJE ZAUPANJE IN NJIHOVE BESEDE tudi jaz bi bila lahko PREROK VODNIK da se naslonijo poti name da se lahko

ustavijo nemočne ZASTONJ bi mi dali besede posvečeni in nič drugega mi ne bi bilo treba samo glas jim dam in sem varna pred potmi kometov ost

ala bi NEOLUSCENA stene se ne bi več predstavljale pa ne morem zaradi tistih nekaj trenutkov ki jih vidim pred seboj in so letni časi in so lune in mene IN SO BILE REVOLUCIJE in DAN IN NOČ STA ŠE NOČ IN DAN in moje

roke bodo preperale od pogledov prestrašenih moji koraki bodo DOSEGALI samo polovico kamna polovico trenutka na polovični svetlobi in so DOLI

NE KI SO SE ZPOCILE boleče izvile iz skorje so z zeleno VARNOSTJO in toplo RJAVOSTJO razorov če bi bila vsaj polovica doline ali ALI rjavos

razorpa sem le slutnja neke NEO PRIJEMLJIVOSTI besede so zadržite pred SEVANJI tudi dolina se je prevlekla z besedami in reki se reče REKA

in je zato da je reka pokrajina je zato da je KRUH in misli so zato da je nekaj VEC in hribi so zato da so VIDEZ in oči so zato ker so hribi

pokrajine so lepenka lepenka je knjižnica je tovarna in jaz nisem niti lepenka niti pokrajina niti beseda BESEDE SO SAMO MOJA SLUTNJA IN POTEM SE ZALOMIJO ZA TEBI PROTI TEBI TAKO S E NAGNEJO

noben glas ne NOBEN GLAS je razumel

ne pride dalj od skrivancev lupin golazen je verjel PRIDIGAM v hrastovih klopah bolj spomladajsko ni bilo sonce še nikoli in so stal pred hišo

ami z vedri VODE in LOSCILI KANE DELE ob dnevih brez sončnega in sfrčijo peresa kot besede otrok podi kuro KOKODAKA tudi očes

to naša beseda je rdeče barve in vezena v usnje draga je precej ur v tovarni en sam madež na zloščenihih pa ze vresci MRZLICA dolina

e razpočila in kaže svoje DROBOVI NIHCE SE NE ZGANÉ NE ZALEPIJO kromirane dele pijavajo na čunje e limonin olupek dolina si PREMIL

A čreva odročila jo bo s hišami vRENNA DRUGO STRAN briga jih LUMI gumba iz črne plastike CRTA VO

JE NA HITRO ZARISANA NA NEKO

v hrastovih klopah in ji ploskajo v aljajo se VZHICENOST dolina je polna celo limono naenkrat in sedaj jo

zviija DREVESA LOMI VASE čreva na sonce da jih odvozlava sonce da i pege in gredo v hiše in gredo in RAZMISLJAJO o sosednji dolini

IN SO KROMIRANI

dogajanje na zemljepisnem kosu papirja a (v postev pridejo tudi drugi nevarni kraji mesta prostori lokali trgovine e za napake so moje sanje neodgovorne)

neusahljivi slap pred odločitvijo škodljivost tarantel in druge strupene golazni protistrup za protitok kačje k oze po grmovju od tistih časov ko so menjavale besede levitev levjega rjovenja golazen po stepah in savanah kjer je puho in vroče in ni daleč naokoli nobenega avtomobila da bi se človek pejal kam na cocacolo stranje je to z glavo skozi žil neprobijnosti rdeče vrtnice sonce in visenje žuzelk in sk ozi prožnost gazete ali druge afriške srujadi ali kaj razlomljen prah ganič evja se zazira v pesčenast podlogi in prisotnost dotakljivosti kožni osak deodorans (celo spray) odpove in zbirn jetost podob med usnjene platnice (trajnost) ne pomaga ne ne pomaga jok ba dave sonce drsa z ritjo čisto po tleh vse reke so izsušile svoje struge bodice kaktusov praskajo do podkožja vro čine hitze in plakati v ledenomodrih barvah parajo živce s svojim okusom p o antarktiki in zelenem sam hudičev r umen pesek iglice veter čepi na tleh s pokvarjenim motorjem nikjer nikogar da bi ga odšlepal niti ene kaplje sve tlejše prihodnosti mečem se v obup z desetega nadstropja naravnost pred vhod v samopostrežno trgovino samopotr

dogajanje na zemljepisnem kosu papirja vze sprejmi berite kot polj on berite kot polj on listek enega izmed bujar arskih časopisov ali pa rajc vrzite ga vrzite karti)

stali smo gnajli sončnice ob ograji v ogradi počmelih čred naših oči izruvali izsuvali izpahnilo smo tkivo na sih žil prepalnili prevahili kamnito kamnit kamen nasih zaznav izsmojenih mesenih testenih nasipov izsipov presipov izsuli razsuli nasuli smo naše gnojno zlo v stebila sončnic ostebllili osmislili smo se ognojeni iztisnili in ztvorili smo se iz te razcejene praznote izgrozili svoje groznje izmogzali svoje molitve izcedili svojo sluz iz potili svoje poti izbruhali svoje brazde izbubili svoja prepričanja izčisti li svoje barve prečistili razčistili razvesili razobesili razglasili svoje misli svoje groznje svoje barve zaznamovali oznamovali znamenja svojih zna menj prezigosali ozigosali neznamenja njihovih neznamenj ožgali zažgali smo vse druge možnosti zasledili zažgali i zategnili smo razpočeno p pkovino i zcedili izpraznili izvotlili smo vse druge možnosti nemožna mednožja smisl

vze sprejmi berite kot polj on berite kot polj on listek enega izmed bujar arskih časopisov ali pa rajc vrzite ga vrzite karti)

milena volarič

oči imajo obrnjene navznoter zobe nosijo v žepih po ustih valjajo denar

enkrat tedensko naredijo izlet v izložbeno okno trikrat dnevno si uredijo prebavila

roke se jim tresejo potujejo po revijah kupujejo si nove čevlje stare zlagajo na kup

vse misli spravljajo v luknjo modrostnega zoba

IMAJO REZERVACIJO ZA TA SVET

milena volarič

IN OMA AT2 2

(v i s t r a n

7

8

(v i s t r a n

7

8

AMO N S STA

gleda menih

cel

himen

dinem abelg

nemil

cel



FEST '74 – HRABRI NOVI SVET
Mednarodni filmski festival
Beograd, 1. – 9. februar

I.

Dosedanja vloga beogradske februarске filmske revije je bila v naši filmski kulturi dokajšnjega pomena. Pomembnost je ta festival dosegal s svojim najvažnejšim ciljem, da s prezentacijo najnovejših umetniških rezultatov svetovne filmske proizvodnje (čeprav zlasti samo konvencionalno-komercialne, k sreči pa vsaj te) nudi jugoslovanskemu gledalcu priliko sistematičnega doživljanja filma, brez katere bi, zaradi neustrezne politike svetovnega filmskega uvoza, ostal brez nje ali pa bi se mu takšna prilika ponudila z zamudo. Takšna orientacija Festa (še enkrat poudarjam, da predvsem znotraj neke določene filmske proizvodnje) je bila vsekakor pozitivna in prepotrebna za afirmacijo dobrega, progresivnega filma v širokih masah. Letošnja manifestacija pa je pokazala, da so se v času med prvim in četrnim Festom, zaradi posredovanja festivala samega, spremenile rezmere v distribucijski usmeritvi. Tako smo videli precej filmov evropske in ameriške standardne produkcije, ki so bili odkupljeni že pred prikazovanjem na festivalu in ki bi prav gotovo tudi brez pečata „prikazan na Festu“ imeli polne dvorane in finančni uspeh. Na ta način Fest izdaja svojo primarno funkcijo potencialnega in naprednega regulatorja stanja v našem kinematografskem omrežju in je v nevarnosti, da se v bodoče razvije v sejmarskega manipulanta velikih denarnih interesov. Propaganda dobrega, v veliki meri tradicionalnega in konvencionalnega filma, je bila pred dvema, tremi leti v takšnem in takšnem stanju naše splošne filmske kulture nujna, v prihodnosti pa bo festival moral, če hoče ohraniti vitalnost in kontinuiteto progresivnega razvoja, zavzeti mesto propagatorja novega in nepoznanega filma (tu mislim na kinematografijo tretjega sveta), in se ne kot letošnji držati oguljene in izrabljene formule.

V tej luči je razumljivo, zakaj se doslej niso nikoli v celoti realizirale Huxleyeve besede „HRABRI NOVI SVET“, moto beogradske filmske prireditve. Do zdaj je bila dvakrat dana možnost, da se to načelo dosledneje izvede: s polnočnim programom Dušana Makacejeva na prvem Festu in z letošnjim programom Vladimirja Pogačiča „Vidici“. Zaradi nizkega umetniškega nivoja filmov, prikazanih v uradnem programu „Najboljši filmi sveta“, pa nekaj izrednih stvaritev iz Pogačičevega programa ni bistveno spremenilo kvalitete Festa '74 niti nakazalo kake odločilnejše preorientacije festivala v smer nekonformističnega in neortodoksnega – modernega in novega filma.

II.

Iz tradicionalno kalupirane mase okrog petdesetih filmov iz uradnega programa jih je mogoče komaj nekaj izločiti in distancirati ter tematsko in izrazno označiti za zanimiva, z aspekta uporabe filmskega medija progresivna in humano angažirana dela celoidne konstelacije.

KRIKI IN ŠEPETANJA. Film Bergmanovih metafizičnih preokupacij, dovršene likovne kompozicije in čudovitih svetlobnih efektov. V os dogajanja je kot skoraj vedno pri tem Švedu postavljena ženska, tokrat štiri – tri sestre in služkinja. V dramatičnih okoliščinah, iz oči v oči pred aktom umiranja in zatem smrti, v spoznanju z dolgočasnosti meščanskega življenja, zaprte v starem dvorcu odkrivajo v soočenju s svojo lastno psihofizično pojavnostjo samo sebe in v zapletenih medsebojnih odnosih druga drugo.

Azijska kinematografija je bila predstavljena le z dvema deloma: GRMENJEM V DALJAVI Satyajita Raya in VODA JE BILA TAKO BISTRA Yoichija Takabayshija. Ustvarjanost Satyajita Raya je podobnega pomena za prodor in uveljavljanje indijske kinematografije v svetu kot Akire Kurasave za Japonsko. Film je postavljen v čas druge svetovne vojne in govori o tragičnih posledicah „grmenja v daljavi“, o lakoti bengalskega ljudstva. Vojna ima tu isto funkcijo kot usoda grških tragedijah: prisotna je kot upravljalna sila izven kontrole in razumevanja ljudi. Film Takabayshija je kontrapunkt dveh stvarnosti, prve umirjene, kontemplativne, religiozne in druge, stvarnosti realnega sveta, agresije in legitimnih pravic človeškega telesa, ki se odbijata in izključujeta. Liričen, prefinjen, likovno čist, film brez dialogov, ki motivira naš apercipivni in ideativni sistem preko čutnih kanalov sluha (samo tišina in šumi) in vida.

POVABILO je film enega izmed soustvarjalcev „novega“ švicarskega filma Clauda Gorette. Avtor: „Zainteresiran sem, da prikazujem odnose med ljudmi, njihovo trajno življenje in skrite reakcije. To je film opazovanja, gest, izrazov obraza, ki jih drugi ljudje ne opazijo. Posvetil sem se opisu „navadnih“ ljudi – tistih, ki so v življenju poraženi in ki so prikrajšani za upanje in upor. Opisu nekega družbenega sloja – kancelarijskih uslužbencev, o katerih film navadno ne govori. Opisu ljudi, ki nimajo napovedanega sestanka z zgodovino...“



10

(Kri Ž)

c.k.

Lebavobes 1981



K tej skupini drugačnih filmov lahko prištejem še **DUEL** Stevena Spielberga, **AMERIŠKO NOČ** Francoisa Truffauta, film **ANA MED VOLKOV** Carlosa Saure in **POROKO** Andrzeja Wajde.

V „Vidicih“ je bil program razdeljen na tri tematske kroge. V prvem so bili prikazani čilski dokumentarni filmi iz obdobja Allendejeve zmage na volitvah in prvih let socializma. V drugem, na temo nasilja, ki je poleg seksa najbolj izrazita karakteristika našega sveta, je bil predstavljen film Johna Boormana **OSVOBAJANJE**. Boorman je demitiziral staro rousseaujevskega idejo o naravi kot absolutnem izviru dobrega. Človeku atomske dobe se narava ne razkrije kot romantično-idealiziran prostor, v katerega lahko zbeži pred pokvarjenostjo, tehnicizmom in odtujenostjo, temveč kot prostor, v katerem je konfrontiran z bojem za goli obstanek. Junaki sledijo njenim zakonom: ubij ali boš ubit; ubijajo ter nujno zavračajo civilizacijo.

Tretji tematski krog je obsegal avantgardna in eksperimentalna dela. Carmelo Bene je v **HAMLETU MANJ**, v sodobni, baročno slikoviti interpretaciji demistificiral starega Shakespeara in ustvaril film v skladu s svojim prepričanjem, da je treba delati filme, ki niso neumni niti pametni, temveč paradoksalni, stalno vznemirjajoči svet.

VELIKO ŽRETJE Marca Ferrerija je mogoče nadaljevati v stilu: veliko sranje, bežanje, prdenje... Šokanten film, odraz mentalitete visokega meščanskega sveta, kjer je zavest skoraj popolnoma izločena in se življenjski smisel sprevača v fizično, seksualno in gastronomsko zadovoljevanje do onemoglosti, crkavanja od prenažrtosti.

MAMA IN KURVA, Jean Eustache: „**MAMA IN KURVA** je zgodba o določenih, na prvi pogled, brezpomembnih dejstvih. Film bi lahko bil slika o povsem drugih dejstvih, ki se odvijajo na drugih mestih. Moja tema je način, na kateri se važni dogodki vključujejo v niz nepomembnih dogajanj. To je opis normalnega toka dogajanja, brez shematičnega krajsanja filmske dramatičnosti.“

III.

Začetek novega in modernega filmskega izraza pomeni pojav francoskega „novega vala“ ter ustvarjalnost Antoninija, Fellinija, Bergmana, Formana... V tem času so se pričele formirati nove

oblike estetske organizacije registrirane stvarnosti in se pojavljati filmi v skladu s svojo pravo naravo. Film je tako po preteku polstoletne zgodovine končno, ontološko gledano, odkril svojo pravo materijo – filmski prizor (totalno avdio-vizualno iluzijo čutne stvarnosti), s čimer se je pričel proces avtonomizacije in osvobajanja filma od drugih umetnosti. Materija nemega filma je bila likovno-plastična pogojenost, kar ga je približevalo predvsem likovnim umetnostim. Zvočni film pa je tja do šestdesetih let ohranjal zvok (glasbo) le kot ilustrativen, podčrtovalni in sekundarni element slike.

MAMA IN KURVA, **VODA JE BILA TAKO BISTRA**, **VELIKO ŽRETJE**, **KRIKI IN ŠEPETANJA**, **POVABILO** spadajo v smer radikalnih teženj sodobnega filma. Ne govorijo samo o čutno resničnih vizualnih in avditivnih predstavah stvarnega sveta, temveč tudi skozi nje. Z eliminacijo glasbe, z delovanjem preko čutnega surogata na aperceptivni psihični ustroj in z zavračanjem tistega razumevanja, da je umetnost le estetsko nadgrajevanje stvarnosti, ti filmi potrjujejo teze sodobne filmske teorije, da je film avtentična umetnost stvarnosti.

Od treh novih oblik estetske organizacije, filma-resnice, filma razdrobljene strukture in fenomenološkega filma, je za prej omenjene filme najustreznejša zadnja kategorija. Za ustvarjalce fenomenološkega filma je značilno, da se postavljajo v položaj navidez zunanjšega opazovalca. Življenje na platnu se odvija na povsem objektivni način. Režiser „prepušča, da pripoveduje dogodek samega sebe“, dogajanja ne pogloblja z analitičnim sekanjem na številne montažne elemente ter v celoti negira analizo (politično, moralno, psihološko, socialno, logično) likov in njihovih reakcij. Kamera samo beleži „behavioristične „signale“ motivacij, razumevanje filma in junakov pa je popolnoma odvisno od naših sodb.

Novi film se tako ne pojavlja več kot „pripovedovanje zgodbe“, sestavljene iz živih in naglih dramskih obratov, temveč kot objektivno in nezainteresirano opisovanje navidez stacionarnih „stanj“. Na ta način zavrača „konkretno metaforičnost“ in kot film – bitje uveljavlja „globalno metaforičnost“ sveta in usode človeka v njem.

Pripravil Silvan FURLAN



†
(ŠirX)

01

9

c.k.

rédi redovnike

mit objektivne zavesti

... Kritika, ki jo afirmira proti-kultura, gre celo dlje, ko začne raziskovati moduse ne-intelektualne zavesti. Tu se porajajo vprašanja, ki globlje zadevajo tehnokratsko prevzemanje oblasti. Če je tehnokracija odvisna od „javnega popuščanja“ strokovnjakov, potem se mora pač obdržati ali pa pasti ravno glede na to. Toda – kaj je strokovnost? Kaj in kako je kriterij eksperta? Če nepremišljeno pristanemo na definicijo, da ga tehnokratski sistem potrebuje za ohranitev celotnega sistema, potem seveda tehnokratski status quo sam utemeljuje svojo lastno notranjo upravičenost: tehnokracija je legitimizirana, ker jo potrebujejo eksperti, in strokovnjaki so legitimni, ker brez njih tehnokratska vladavina enostavno ni možna. To je neke vrste krožna argumentacija...

Ista radikalizirana logika razkrije naravo tehnokratske strukture, če pričnemo analizirati pojem eksperta, ki zapopada nekoliko več kot pa zastrašujoča zdrava pamet, ki zatrjuje, da so strokovnjaki tisti, brez katerih bi tehnološki napredek znanosti (tehnokratski imperij) enostavno propadel. Strokovnjak je tisti, pravimo, h kateremu se obračamo v želji, da nam posreduje zanesljivo znanje o stvareh, ki nas zadevajo. V tehnokratskem kontekstu so strokovnjaki tisti, ki nam vladajo, in to zato, ker zanesljivo vedo vse o stvareh, ki so relevantne za naše preživetje in srečo: človeške potrebe, družbeni inženjering, ekonomsko načrtovanje, mednarodni odnosi, izumi, izobrazba etc. Ze v redu, bi pritrdili, toda kaj je to „zanesljivo vedenje“? Kako vemo, ko to vidimo? Odgovoro je: Objektivnost. Znanstveno vedenje namreč ni zgolj občutenje ali spekulacija ali subjektivno razglabljanje: je preverljiva deskripcija realnosti, ki lahko eksistira neodvisno od vsakršnega čisto osebnega razmišljanja. Je resnično, ... stvarno, ... zanesljivo. Učinkovito. In tu je končna definicija strokovnjaka: je tisti, ki resnično ve, kaj je kaj, ker je on tisti, ki oblikuje objektivno zavest.

Če čudno moč tehnokracije, ki nas oblađuje in nam vlada, s to orien-tacijo preiskujemo, pridemo do mita objektivne zavesti. Samo en način je, pravi mit, da dosežemo pristop do realnosti, namreč, da oblikujemo takšno stanje zavesti, ki je očističena vseh subjektivnih izkrivljenj, vseh osebnih zapletanj. Kar prihaja iz take zavesti, je ovrednoteno kot znanje in nič drugega. To je tisti temeljni kamen, na katerem so zgrajene prirodne znanosti in v luči tega čara si vse vrste znanja prizadevajo postati znanstveno priznane. Študij človeka v njegovem družbenem, ekonomskem, političnem, psihološkem, historičnem aspektu ... morajo postati objektivne: natančna, nepristranska, skrbna objektivnost. Na vseh področjih človekovega izkustva si strokovnjaki prizadevajo učvrstiti ta mit objektivne zavesti, ker na ta način potrjujejo upravičenost svoje dominantne pozicije. In zato, ker eni vedo, in mi ne, jim dopuščamo, da nas vodijo.

Tribuna potrebuje prodajalce, ljudje potrebujejo Tribuno. Ustrezni vsem. Postani prodajalec največjega študentskega časopisa v Ljubljani. Od vsakega prodanega izvoda dobiš 80 par

80 par

80 par

80 par

80 par

Če prodaš 200 izvodov (kar nikakor ni težko, nekateri so jih v enem dnevu tudi 500), je to 16 starih tisočakov, v dveh dneh 32, v enem mesecu 64, to je pa kar ena štipendija. Pohiti, preden Tribuna ne razprodajo. S tem zaslužiš zase in družbi, ne pozabi! Javi se na redakciji Trg revolucije 1, drugo nadstropje, na koncu desnega hodnika.

Znanost, konec koncev, pomeni natančno to podjetnost uma, ki oblikuje življenje tega mita, zamenjajoč fantazijo in legendo z golo realnostjo, na osnovi „ireduktibilnih in utrjenih dejstev“, kot bi to formuliral William James. Toda govoriti o „mitologiji“ v zvezi z znanostjo bi bilo na prvi pogled videti kot očitno protislovje pojmov. Ni morda znanstveno mišljenje tisto, kar ostaja po prečiščevanju mitov? ... Toda znanost – in o tem smo globoko prepričani – ne remitologizira življenja: ga demitologizira. To je obenem tudi predpostavka teze, da je znanstvena revolucija radikalno drugačna, če ne že kar končna „epizoda“ (evropske, op. prev.) kulture. Kajti, prihod tim, „znanstvenega pogleda na svet“ in nesporna resnica sta zamenjala verjetnost. Nedvomno je radikalna novost znanosti v nasprotju z vsemi prejšnjimi mitološkimi „pogledi na svet“. Transformacija mitologije v literarna poročila o zgodovini in naravi oz. artikulirani mitološki vpogledi so tista skupna karakteristika vseh ne-znanstvenih kulturnih sistemov, ki jih je znanstvena refleksija napačno zapopad(a)la kot propozicionalne trditve. ...

... Zmožnost napredovanja znanosti je ena izmed centralnih vrednot njene objektivnosti. Znanost napreduje le takrat, ko je sprejeta kot garancija za preživetje minljivega delnega mišljenja ali generacij. Znanost, razumljena kot razširjena aplikacija utrjene spoznavne metode vse večjega področja izkustva, ustvarja obenem upravičeno potrebo po svoji lastni razlagi: znanstvenik, od katerega se zahteva pojasnilo za ekspanzijo znanosti, medtem ko druga področja misli „stagnirajo“, nas bo nedvomno spomnil na „objektivnost“ svoje znanstvene metode. Objektivnost, nam bo rekel, je ta, ki daje znanosti prodorno kritično ostrino in poseben kumulativni karakter.

Morda pa pojem „mitologija“ neupravičeno uporabljamo v aplikaciji objektivnosti kot stanja zavesti? Mislim, da ne. Bistvena značilnost mita v njegovem najglobljem razsegu je skupno kreiran predmet, ki kristalizira centralno veljavo – vrednost kulture. Ta je, tako rekoč, interkomunikativni sistem te kulture. Če kultura znanosti svojih najvišjih vrednot ne namešča v mistične simbole niti v rituale niti v epske pesnitve daljnih dežel, temveč v stanje zavesti, zakaj se temu potemtakem obotavljamo reči mit? Mit le bil – konec koncev – spoznan kot univerzalni pojav človeške družbe, konstitutivni faktor, v svoji pomembnosti celo tako kritičen, da si je dejansko težko zamišljati kulturo, ki bi imela kakršnokoli koherentnost nasploh, če ji „primanjkuje“ mitološke zavezanosti. Vendar je mit v naši družbi postal – razumljen konvencionalno – praktično sinonim za krivo vero. Vsekakor,

pogosto se slišijo pogovori o različnih socialnih in političnih mitih (mit ameriške meje, mit Ustanovnih Očetov, etc.), nekoliko bolj razsvetljena duhovščina celo dovolj svobodno razpravlja o „krščanskem mitu“. Toda miti, odkrito spoznani kot miti, so s tem spoznanjem izgubili veliko svoje moči. Mit, ki ga brez vprašanj sprejemamo kot resnico, ima nad nami dejansko vplivno prevlado. Je potem možno, da je – v tem smislu – znanstvena kultura edinstveno – a-mitološka? Ali pa je to obratno – enostavno insuficientnost naših opazovanj – in to ravno zaradi velike kontrole mita te kulture? In tu je – končno – izhodiščna točka našega razmišljanja, ob predpostavki, da bi bilo za naš namen nesmiselno riniti kamorkoli dlje, bodisi kot semantično vprašanje, bodisi kot neobjektivna zavest, ki jo srečujemo v vseh zahtevah „mitologije“. Bistvo oz. sporna točka tega razmišljanja je značilnost na neki način dokončnega, transkulturnega napredka, čigar tehtnost izhaja iz dejstva, da je v edinstveni zvezi z resnico. Vendar pa lahko tudi tako mitologijo – kot pa vsako – privedejo v vprašljivo kulturo gibanja, ki imajo pomen in vrednost neke druge. V „primeru“ proti-kulture imamo opraviti z gibanjem, ki se je obrnilo od objektivne zavesti kot kraja, ki je nadvse mučen, in v trenutku tega preobrata se prikaže neskončna epizoda naše kulturne zgodovine, velika doba znanosti in tehnologije, ki se je pričela z razsvetljenstvom, odkrita v vsej svoji čudaški mikavnosti, pogosto absurdni sicer, vse do boleče neuravnovešenosti.

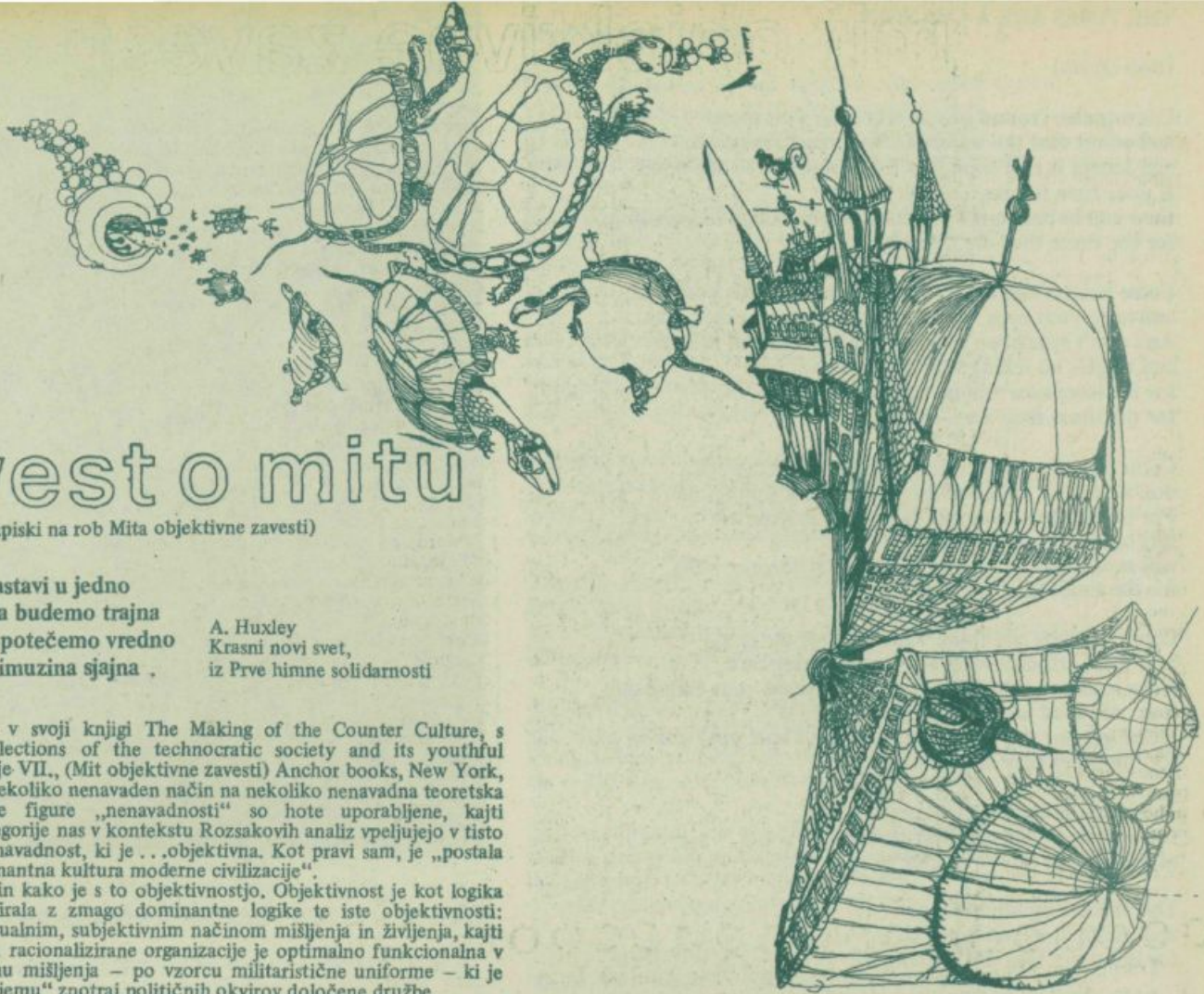
Morda pa – kot se je spraševal Michael Polanyi – sploh ni take „stvari“, kot je tim, objektivnost, niti v fizikalni znanosti. Njegova kritika je nedvomno velik izziv znanstveni ortodoksosti. Toda za naš namen je to sicer reducirano epistemološko vprašanje drugotnega značaja. Znanost je s tehnokracijo postala totalna kulturna dominacija milijonom ljudem, za katere pa je razpravljanje o teoriji znanja v večini primerov „terra incognita“. Objektivnost je postala – kakršnokoli naj bo že njen epistemološki status – imperativ življenja Zahodne družbe: eden najbolj avtoritativnih „obnašanj“ v odnosu do sebe, do drugih, do celotne realnosti. In tudi ob predpostavki, da objektivnost ne obstaja, je posameznika možno tako oblikovati, da bi dejansko občutil in deloval, kot da bi bil nekdo njegov objektivni opazovalec in bi obravnaval vse, kar temu posamezniku izkustvo prezentira skladno s tem, kar bi „eventualna“ objektivnost po vsem sodeč od njega zahtevala.

Objektivnost kot način bivanja napolnjuje prostor te znanstvene kulture; to nas sublimarno zapopade v vsem, kar rečemo, čutimo, delamo. Mentaliteta idealnega znanstvenika je postala pravcata duša te družbe. Prilagoditev življenja iščemo v diktatih te mentalitete in ji voljno odgovarjamo in jecljamo podobe, v katerih se ona sama manifestira prek nas samih v vsaki naši prečuti uri. Barbarella in James Bond s svojo klinično hladnostjo, polagajoč okoli sebe enormni seks in sadistično nasilje ... fiziolog, ki številne razprskane zakonce „naproša“, naj registrirajo koitus s takimi in takimi elektronskimi aparati, tako da bo lahko izvedel statistično merilo seksualne hierarhije ... obrambno ministrstvo, ki – ne da bi z očesom trenilo – pojasnuje javnosti, da naša dežela poseduje „čezmerno“ ubijalsko moč tudi desetkratno, če je potrebno ... visoke steklene in aluminijaste gmote blokov, ki nam v zameno za odvzeto vizualno okolje ponujajo funkcionalno linearnost in masovne bleščeče površine ... slavni kirurg, ki nas prepričuje, da je bila njegova presaditev srca „uspešna“, pa čeprav je pacient umrl ... modni eksperti, ki (s fenomenalnim uspehom) iščejo način, kako bi nas prepričali, da bistvo komunikacij ni niti v resnici ali laži, modrosti ali traperiji sporočila, ampak v tehničnih karakteristikah danega medija ... prizadevanja političnih virtuozov, da bi prikazali statistike manjpomembnejših volitev kot resnično osnovo politike ... Vse to je (in to hočem tu prikazati) imperij objektivne zavesti.

Na kratko: Kakor se znanost konstituira kot dominantni kulturni vpliv naše dobe, je psihologija in ne epistemologija znanosti tista, ki urgentno zahteva našo kritično pozornost; zato se v prvi vrsti na tem nivoju najkonsekventnejše pomenjkljivosti in neuravnovešenosti birokracije kljub vsemu razkrivata.

MIT OBJEKTIVNE ZAVESTI je prevod VII. poglavja knjige Theodorja Rezsaka: The Making of Counter Culture, s podnaslovom Reflection on the Technocratic Society and Its Youthful Opposition Anchor Books, New York, 1969

prevedel S.J.



zavest o mitu

(zapiski na rob Mita objektivne zavesti)

Forde, nas dva sastavi u jedno
društvena reka da budemo trajna
daj da svi sliveni potečemo vredno
brzo kao tvoja Limuzina sjajna .

A. Huxley
Krasni novi svet,
iz Prve himne solidarnosti

T. Rozsak se v svoji knjigi *The Making of the Counter Culture*, s podnaslovom *Reflections of the technocratic society and its youthful opposition*, poglavje VII., (Mit objektivne zavesti) Anchor books, New York, 1969, spušča na nekoliko nenavadnih načinov na nekoliko nenavadnih teoretskih področjih. Zgornje figure „nenavadnosti“ so hote uporabljene, kajti premislitev te kategorije nas v kontekstu Rozsakovih analiz vpeljuje v tisto neproblematično navadnost, ki je . . . objektivna. Kot pravi sam, je „postala objektivnost dominantna kultura moderne civilizacije“.

Poglejmo, kaj in kako je s to objektivnostjo. Objektivnost je kot logika dominacije triumfirala z zmago dominantne logike te iste objektivnosti: zmago nad individualnim, subjektivnim načinom mišljenja in življenja, kajti asketska hierarhija racionalizirane organizacije je optimalno funkcionalna v uniformnem načinu mišljenja – po vzorcu militaristične uniforme – ki je zaustavljena „kvečjemu“ znotraj političnih okvirov določene družbe.

Vendar, ta politehnološka vladavina anonimne racionalnosti je postala s karakterjem evro-ameriške civilizacije planetarna (princip Heglovega političnega univerzuma). Planetarna uniformnost mišljenja – znanstveno, objektivno mišljenje – se brani in napada vsako izjemno mišljenje, vsako samostojno življenje, ki bi napravilo praznino v mreži epohalnega totalitarizma. Tak način mišljenja napada celo vsako vizijo, ki ogroža funkcionalnost objektivnega uma (spominjamo na poraz glasbe). Če „družba“ ne more uporabiti povečanja proizvodnje, da bi s tem zmanjšala svojo represivnost (kar bi zamajalo hierarhijo statusa quo), potem se mora proizvodnja sama obrniti proti individuu, proti subjektivnemu mišljenju: proizvodnja postane orodje univerzalne kontrole (potrošniška družba). V kasnejši industrijski civilizaciji se širjenje totalitarizma legitimizira povsod tam, kjer nad proizvodnjo zavladajo interesi dominacije, oziroma kjer proizvodnja sama postane ta dominacija (tako kot nad naravo, tako tudi nad človeško naravo). Ljudje morajo biti v stanju stalne mobilizacije, notranje in zunanje. Racionalnost dominacije je napredovala do točke, ko grozi uničiti svoje lastne temelje: spričo tega se mora ponovno potrditi, in to učinkoviteje kot kdaj koli prej. „Individuum“, opran vsake individualnosti, postaja vedno bolj nemočen ponovno zadobiti svoj individualni obraz, po drugi strani pa je to postalo življenjska ogroženost, izpostavljenost represivni izolaciji, socialni smrti. Tak človek je podanik graščakov, ki nam jih je pokazal Josef Kafka v Gradu. Povedano enostavno – posameznik postane „nekdo“, ko se identificira: s podjetjem, s teatrom, politično stranko . . .

Vendar ga ta družbena identifikacija, ki mu dovoljuje in omogoča . . . mišljenje (varnost objektivne zavesti), še vedno ohranja v shezoidnem razkolu, kar pa mu obenem omogoča preživljanje v anonimni hierarhiji proizvodne mašinerije. Tehnična ukinitvev posameznika zmanjšuje vlogo družine v družbenem življenju – recipročno z vlogo velikih korporacij monopolnega kapitala. Da bi objektivna zavest sama sebi zagotovila „prostor pod soncem“, je potrebna permanentna kontrola – ob hkratnem zapiranju sveta v politehnološki univerzum, kajti le v omejenih področjih, kjer ni „belih lis“, je možna optimalna kontrola nad vsemi „stranpoti“, ki tržejo mrežo dominacije in čas mita objektivne zavesti. Spričo univerzalne civilizacije je tudi kontrola univerzalna.

Kontrola, ki jo usmerjajo „politični, gospodarski in vojaški močje odločanja“ (W. Mills) vodi tehnokratska garnitura; spričo tega je pomanjkljivo definirati objektivno zavest kot ideologijo zgolj tehnokracije. Popolnoma je namreč jasna vzajemna koordinacija politične in tehnološke racionalnosti v skupnem modusu vivendi et operandi: v politehnološki vladavini. Seveda, ena izmed bistvenih slabosti vsakega mita je ravno v tem, da se ga prepozna kot mit: s tem se njegova moč razkrije v svoji notranji strukturi, ki funkcionira na način prepričanja oz. samo-po-sebi-umevnega verovanja. Ali povedano nekoliko enostavneje: mit je mit, ko se ga obravnava kot mit. Vladajoča objektivna zavest je zavest objektivne vladavine, in vprašanje je – če „spregledamo“ naravo vsake oblasti – kakšna človečnost še karakterizira subjektivno mišljenje znotraj istega horizonta. Kot smo videli, je učinkovito „subjektivnega mišljenja“ možna le v kolektivni identifikaciji.

Objektivna zavest omogoča v svoji planetarni strukturi optimalno stabilizacijo politehnološkega sistema, znotraj katerega so družbeni konflikti zvedeni na minimum ali pa celo na eksperiment. Kultura te civilizacije „raste“ z dominacijo in stabilizacijo te dominacije. Seveda bi bilo težko in celo insuficientno a priori valorizirati objektivno zavest kot totalno depersonalizacijo, čeprav to nakazujejo zgornja razmišljanja; vendar, da bi podrobneje osvetlili tako predpostavke objektivne zavesti kot tudi posledice teh predpostavk, bi bilo potrebno razširiti tekst preko tu določenih okvirov. Zato so fragmentarna razmišljanja raztrgana v kratke skice. Spričo tega nam teksta ni uspelo oblikovati v zadovoljujočo uniformnost. Avtor ne skriva zadovoljstva, da mu to ni uspelo.

Jadran STERLE

● 12 ●

OBVESTILO

Mednarodni študentski klub bo organiziral tečaj ARABSKEGA jezika. Tečaj naj bi trajal predvidoma 3 mesece po nekaj ur na teden. Vodil ga bo tovariš Youssef Johar, absolvent FNT. Interesenti naj se čim prej prijavijo v prostorih MK (uradne ure so vsak ponedeljek, torek, sredo od 18.30 do 20.30 v pisarni MK v Študentskem naselju, blok 3) ali pri tovarišu Youssefu v ŠN blok 10, soba 708. Ob prijavi boste izvedeli ostale podrobnosti. Ne zamudite edinstvene priložnosti.

Za MK sekretar Stanko Štrajn

THE TIMES ARE A-CHANGIN

(Bob Dylan)

Come gather 'round people wherever you roam
and admit that the waters around you have grown,
and accept it that soon you'll be drenched to the bone.
If your time to you is worth saving,
then you better start swimming or you'll sink like a stone,
for the times they are a-changing.

Come writers and critics who prophesies with your pen,
and keep your eyes wide, the chance won't come again.
And don't speak too soon for the wheel's still in spin
and there's no telling who that it's naming,
for the loser now will be later to win,
for the times they are a-changing.

Come senators, congressmen, please heed the call,
don't stand in the doorway, don't block up the hall.
For he that gets hurt will be he who has stalled,
this battle outside raging
will soon shake your windows and rattle your walls,
for the times they are a-changing.

Come mothers and fathers throughout the land,
and don't criticize what you can't understand.
Your sons and your daughters are beyond your command,
Your old road is rapidly aging,
please get out the new one if you can't lend your hand,
for the times they are a-changing.

The line it is drawn, the curse it is cast,
the slow one now will later be fast,
as the present now will later be past.

The order is rapidly fading,
and the first one now will later be last,
for the times they are a-changing.

ČASI SE SPREMINJAJO

Pridite, zberimo se, ljudje, vsi ki kjerkoli blodimo po svetu,
in priznajte, da so vode narasle,
in dojemite, da boste kmalu mokri do kosti.
Če je vaš čas vreden rešitve,
tedaj raje pričnite plavati ali pa potonite kot kamen,
ker časi se spreminjajo.

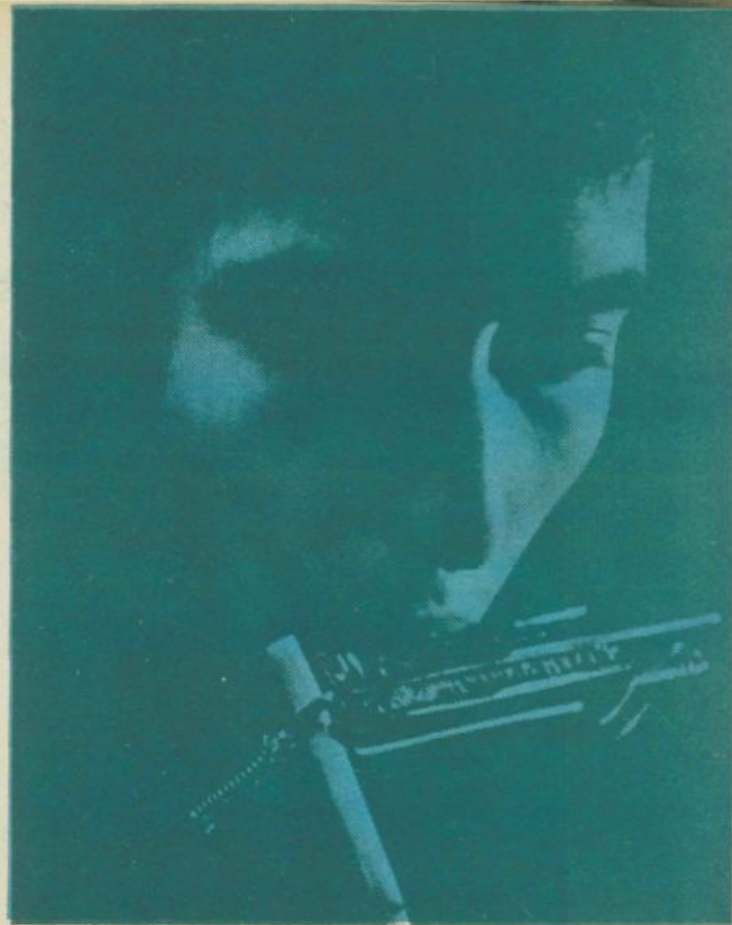
Pridite pisci in kritiki, vi ki prerokujete s peresom,
in imejte odprte oči, priložnost se ne vrača.
In ne govorite prezgodaj, ker kolo se še vrti,
in se še ne govori, kdo kogimenuje,
ker sedaj poražen bo kasneje zmagal,
ker časi se spreminjajo.

Pridite senatorji, kongresniki, in popazite na klic,
ne stojte na vhodu, ne zapirajte hodnikov.
Ker ranjen bo tisti, ki bo zaostal,
ta bitka, ki zunaj besni,
bo kmalu stresla vaša okna in zidovje,
ker časi se spreminjajo.

Pridite matere in očetje cele dežele
in ne kritizirajte tega, česar ne razumete.
Vaši sinovi in hčere so zunaj vaših ukazov,
vaša začrtana pot se hitro stara.
In prosim, umaknite se z novega, če ne morete podati svoje roke,
ker časi se spreminjajo.

Črta je začrtana, prekletstvo je odvrženo,
sedaj počasen bo kasneje hiter,
kot bo sedanost nekoč postala preteklost.

Red hitro izginja
in sedaj prvi bo kasneje zadnji,
ker časi se spreminjajo.



ČASI SE – KLJUB VSEMU – SPREMINJAJO

Ko se čustva odprejo, se prične
družba majat

Huxley, Krasni novi svet

When the music's over
The Doors, Jim Morrison

Potem, ko je čutni klic glasbe zamigotal po kontinentih, ko se je smeh ovil okoli zvokov kitar in so dolgi lasje zaplapolali v vetru sonca in so koraki polnili daljave – potem, potem je prišel hlad. Ledeni pogledi zavisti so pregnali toploto dotika in v preračunani ciničnosti poslovne hladnosti „spametovali nespametne“ – sedaj se po parku tehnološke racionalnosti življenja z roko v roki sprehajata James Bond in Barbarella. Petje glasbe se je skrilo v trdno lupino školjke, plaho kot pozno cvetoče rastline, ki – kljub vsemu – čakajo spremembo letnega časa, da poruši razpadajoče zidovje trdnjave, ki meče svoje dolge, hladne sence v daljavo . . .

Matjaž & Polona
Hanžek
MENIH
IZDALA
TRIBUNA
1974

DYLAN

GOSPODARJI VOJNE

Pridite, vi gospodarji miru, vi izdelovalci velikih topov
Vi ki načrtujete smrt, vi izdelovalci vseh bomb
Vi skriti za zidom, vi ki se skrivate za omizjem
Želim vam povedati, da vas vidim skozi vaše maske.

Vi ki niste storili drugega, kot zgradili uničenje
Ki se igrate z mojim svetom kot s svojo malo igračko
Ki mi porivate puško v roke in se mi skrivate
In potem se obrnete in zbežite, ko poleti hitra krogla.

Kot stari Judež lažete in goljufate
Svetovno vojno lahko dobimo, me prepričujete
Toda vidim vam skozi oči in vaše misli
Kot vidim skozi vodo, ki teče

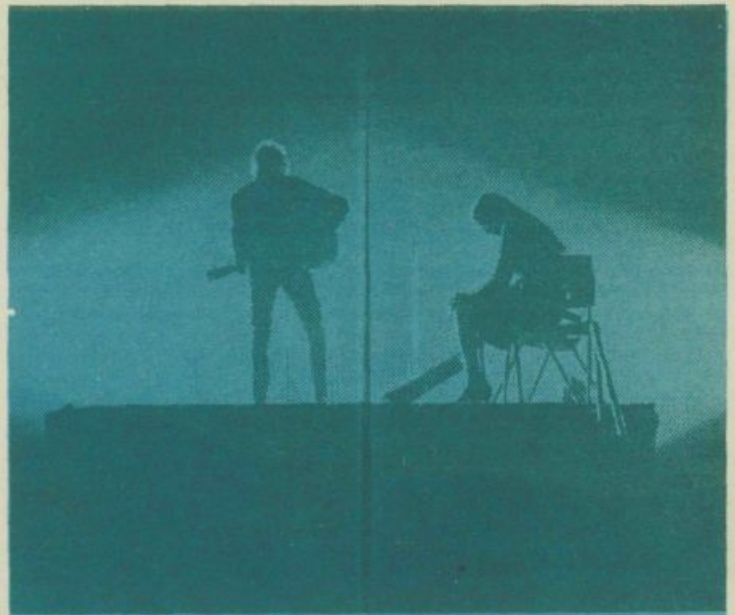
Podtikaš sprožilce za streljat številne
Potem se nasloniš nazaj in opazuješ naraščanje računa smrti
Skrit v svoji graščini, ko kri mladih ljudi
Izteka iz njihovih teles in izginja v blatu.

Zalučali ste nam najslabši strah, ki je bil kdajkoli vržen
Strah, da bi otroke pripeljali na ta svet
Ki grozi mojemu otroku — še nerojenemu in neimenovanemu
Ti ne moreš preceniti krvi, ki ti teče po žilah

Koliko tega vem, in da me utihneta
porečete, da sem mlad in še ne dovolj naučen
Toda, neko stvar vem zagotovo, pa čeprav sem mlajši kot vi
da — še Jezus ne bi pozabil vaših del.

Naj vas vprašam — je vaš denar dovolj dober?
Lahko z njim odkupite pozabo, mislite da lahko?
Videli boste, ko smrt bo pobirala davek
Z vsem svojim denarjem si svoje duše ne boste nikoli odkupili.

Upam, da boste umrli in da vas pride smrt kmalu pobrat
sledil bom vaše krste v blede popoldne
In gledal vas bom, spuščajoč se v posteljo smrti
In preko vaših grobov bom stopil šele takrat, ko bom prepričan
v vaš pogin.



DYLANOV POVRATEK

Ponovno „vstajenje“ Dylana, ki velja za najpomembnejšega rock glasbenika šestdesetih let, se je začelo v Chicagu, kjer je začel turnejo po Ameriki, prvo po osmih letih. S svojim nastopom je potrdil krono šestdesetih let.

David Getten, vodja gramofonske družbe Asylum, pravi, da bo Dylan na svoji evropski turneji z ansamblom The Band skoraj zagotovo prišel tudi v Anglijo. Točni datumi še niso določeni, vendar pa bo to zagotovo v začetku poletja, če ne že prej.

Dylanov novi album, ki se je najprej imenoval LOVE SONGS, sedaj pa se je preimenoval v PLANET WAVES, je v Ameriki že izšel, in sicer 17. januarja, ne ve pa se še, kdaj bi izšel v Veliki Britaniji oziroma v Zahodni Evropi.

PRIREDILA IN PREVEDLA
JADRAN and POLONA

MASTERS OF WAR

Come, you master of war, you that build the big guns
You that build death planes, you that build all the bombs
You that hide behind walls, you that hide behind desks
I just want you to know I can see through you masks

You that never've done nothing but build to destroy
You play with my world like it's your little toy
You put a gun in my hand then you hide from my eyes
Then you turn and run farther when the fast bulles fly

Like Judas of old you lie and deceive
A world war can be won, you want me to believe
But I see through your eyes and I see through your brain
Like I see through the water that runs down my drain

You fasten all the triggers for the others to fire
Then you sit back and watch when the death count gets higher
You hide in your mansion while young people's blood
Flows out of their bodies and is buried in the mud

You've thrown the worst fear that can ever be hurled
The fear to bring children into the world
For threatening my baby — unborn and unnamed
You ain't worth the blood that runs in your veins

How much do I know but to talk out of turn
You might say that I'm young, you might say I'm unlearned
But there's one thing I know though I'm younger than you
That even Jesus would never forgive what you do

Let me ask you one question, is your money that good?
Will it buy you forgiveness, do you think that it could?
I think you will find when your death takes its toll
All the money you made will never buy back your soul

I hope that you die and death will come soon
I'll follow your casket by the pale afternoon
And I'll watch while you're lowered down to your death bed
Then I'll stand over your grave till I'm sure that you're dead

IVAN KUVAČIĆ

IMAGINATIVNO NASILJE

Vse, kar smo do sedaj eksplicirali, nas seveda nikakor ne razrešuje obveznosti, da ne postavimo vprašanja korelacije med naraščajočo stopnjo kriminala in brutalnih prizorov nasilja in umorov, ki jih masovno proizvaja sodobna filmska in televizijska industrija. Vendar, naj takoj opozorimo, da je površno statistično obravnavanje te povezave brez njenega odnosa z najglobljimi socialnimi determinantami za znanost jalovo in brezsmiselno početje. Seveda je lahko to s človeškega vidika celo škodljivo, ker kratkoročni misli s površnim, brez namena, da jo privede do dejanskega znanja. V tem okviru se v glavnem giblje socialna psihologija in psihiatrija. Obilno izkoriščajoč finančno pomoč industrije zabave so te discipline opravile obširna empirična raziskovanja, ki navkljub „dobremu namenu“, vsebovanem v teoretično deklarativni masovni obsodbi eskalacije nasilja, niso uspeli dosledno dokazati, da je ta eskalacija dejansko škodljiva. To pa zato, ker znanstveno vodeni eksperimenti in aketne sonde ne potrjujejo izhodiščnih predpostavk. Raziskovanja kažejo, da eskalacija nasilja v sredstvih masovnih komunikacij odločno vpliva le na tiste osebe, ki so po naravi agresivne in nasilne. Torej, ne gre za človeško in družbeno odgovornost, temveč za človeško naravo. In stvar ni samo v tem, temveč se lahko na to navezuje tim, teorijo katarze, za katero ima imaginativno eskalacijo nasilja, izrazito pozitivno funkcijo, ker služi kot ventil, ki omogoča fiktivno razbremenitev nagonskih predispozicij. Od tu pa do končne trditve, da je vse to skupaj dobro in pozitivno, nas ločuje le majhen korak.

Vendar se nam kljub vsemu zdi, da tak način interpretiranja ne more postaviti pod vprašaj omenjenih raziskovanj v celoti. Ta raziskovanja so namreč opozorila na nekatere zanimive elemente, ki prebijajo sprejeti okvir in kažejo pot, ki vodi do temeljitejšega pojmovanja tega problema.

Predvsem je treba apostrofirati, da lahko teorijo frustracije uporabimo kot takšen smerokaz. Ta teorija nam nudi odgovor na vprašanje, zakaj številne ljudi tako močno privlačujejo prizori nasilja in agresije. Raziskovanja so pokazala, da tisti otroci, ki so obrnjeni k realnosti, to je tisti, ki se marljivo pripravljajo za življenje, kažejo mnogo manj nagnjenosti do imaginativnega nasilja kot pa tisti mladi ljudje, ki so na ta ali oni način prikrajšani. Položaj ponižanih in razžaljenih je takšen, da narekuje mnogo večje doživljanje v domišljiji kot pa v realnosti. Kot ilustracija zgornje teze so neprimerno bolj živa in neposredna ilustracija dela Dostojevskega kot pa vsa znanstvena raziskovanja. Tu nikakor ne gre za zavestno izbiro in beg, temveč za izhod v silo. V tem tudi leži ključ za razumevanje samega bivanja religije. Tisti, komur je življenje le dolina solz, lahko najde le iluzoričen izhod. Spričo tega ni čudno, da igrajo v njegovem življenju trenutki tolažbe bistveno vlogo. Jasno je sicer, da ima religija tudi globlje izvore, ki prihajajo iz človekove končnosti in iz nemoči proti neskončnosti. Vendar za večino ljudi, ki so pri polni moči in ki zmorejo zadovoljevati svoje potrebe, se ta problem ne pojavlja v tako akutni obliki. Zaradi tega dejstva je bila religija vedno prvenstveno stvar potlačenih in prikrajšanih. Če je Nietzschejeva teza o smrti bogov postala danes tako realna, to še nikakor ne pomeni, da je izgnila tudi potreba po iluzorni utehi. To, kar je nekoč nudila cerkev s svojimi izdelanimi rituali in eshatologijo posmrtnega življenja, sedaj v ogromni meri prevzemajo masovne komunikacije. Seveda je očitno, da še niso v polnem smislu dobro nadomestilo, čeprav je vedno večje število tistih, ki zaradi te ali one prikrajšanosti več ne iščejo utehe v naročju cerkve, temveč izpolnjujejo svojo kompenzacijo v domišljiji, ki jo nudi branje in gledanje stereotipov masovnih medijev. Kolikor bolj je neko mesto funkcionalnejše, toliko bolj postajajo njegovi prebivalci številke, s katerimi se optimalno manipulira. To pomeni, da je sodobni meščan vse bolj nezadovoljen z življenjskimi pogoji. Sam živi v majhnih, izoliranih družinah v centru, ali pa v velikih predmestjih vzdolž cest in avtocest. Dela, ki jih opravlja, zahtevajo disciplino in racionalnost brez emocionalnega udejstvovanja, kar pomeni, da prihaja do represivnega dušenja njegovih nagonov. To potrjuje tudi karakter potrošniške kulture, ki je prvenstveno usmerjena v nevtraliziranje nagonskih impulzov. Potrošniška kultura omogoča ljudem, da v gledanju umetno narejenih herojev pozabljajo na svojo nespretnost in pasivnost. Tekme, spektakularni plesi in nevarne dirke, surovi nasilni liki, masovne razstave in sestanki . . . vse to je potrebno in kot kompenzacija in da bi se aktivirale animalne potrebe iz njihove negibne omrtvelosti. Na ta način se podpirajo in napredujejo najnižje oblike družabnosti. V večini teh predstav se potiska naprej invertirani smisel življenja s pomočjo strahu in bližine smrti. Če ni smrti ali pa vsaj smrtno nevarnosti, se čuti publike prevarana. Miroljubne igre, kot so košarka ali pa konjske dirke, morajo biti „spremljane“ s stavo, da bi bile ravno tako vznemirljive kot rodeo in motorne dirke. Takšne diverzije so protiutež neznosnim opravilom z aritmetičnimi abstrakcijami in mehničnimi instrumenti, ravno tako kot v interesu želodca in seksualnih impulzov. Masovni spektakel in nasilje kot protiutež dolgega časa in izolacije. Z besedami L. Mumforda so to tim, negativne vitalnosti. To pomeni, da človeška narava, ki je v tej sredini ogrožena, prihaja nazaj v destruktivni obliki kot spektakel, mamila in sedativi. Vse to so napor, da se zopet vzpostavi duševno ravnovesje. James Joyce je v Ulikesu projektiral to stanje: prikazuje lik Leopolda Blooma, ki bruhava vsebino časopisov in oglasov, živeč v peklju neizpoljenih nagonov in želja.

Iz rečenega sledi, da prizori spektakularnih podvigov, posilstev in brutalnih prizorov niso patološke tvorbe, temveč potrošniški artikli, ki imajo v sistemu pomembno funkcijo. Okrepljen interes z novostmi, ki se nanašajo na zločine, nesreče in smrt, stoji na istem nivoju kot potreba po hrani in seksualni nasladi. Proučevanje tega družbenega segmenta mora peljati do osnov, na katerih temelji celoten sistem. Glede na trditve, da moramo iskati izvore naraščajočega kriminala v kinodvoranah, na TV ekranih in v časopisnih kioskih, ne pa kje drugje, je to precej jasn znak, da se želi skriti resnico. To je isto kot v primeru, ko hoče politična oblast naprtiti krivdo za temeljne deformacije celotnega družbenega sistema samo nekaterim svojim službam, ki eksistirajo le kot organi te iste oblasti.

Džungla na ekranu je ponavadi logični in funkcionalni korelat džungle na asfaltu. To seveda nikakor ne pomeni, da nad temi instancami ne obstoja

leopold
bloom
ulixses



soodnosni „feed-back“ (povratno delovanje) in da to, kar se imitira, ni brez pomena za obnašanje občinstva. To je posebej pomembno, ko imamo opravka z otroki in mladino, ki zelo lahko sledi popularne vzore in ki ima pogosto potrebo po hitri afirmaciji, pa čeprav tudi v negativnem smislu. Takih primerov je dovolj na vseh področjih raziskovanja, ki se ukvarjajo z vplivom masovnih komunikacij na delikvancnost mladine. Vendar, kakor empirični podatki ne potrjujejo predpostavke, da se agresivne predispozicije zmanjšujejo z gledanjem ali branjem agresivnih prizorov, ti isti podatki ravno tako vodijo do sklepov, da imaginativno nasilje ni pomembno v širjenje kriminala. To, kar je nedvomno in priznано, se konstituira v okoliščini, da se gledalci z gledanjem filmov naučijo raznovrstnih kriminalnih tehnik, kot so načini odpiranja blagajn, nasilnega odpiranja avtomobilov, tehnika izključevanja alarmnega mehanizma in številni podobni postopki.

Med najpomembnejšimi in najbolj zanimivimi raziskovanji na tem področju je nedvomno delo ameriškega psihologa Bandure in njegovih sodelavcev . . . Opravili so številne eksperimente s predšolskimi otroki od tretjega do petega leta – z namenom proučiti delovanje nasilja in odprte agresije. Samo dejstvo, da ti prizori vplivajo na otroke in da jih le-ti potem posnemajo, je samo po sebi umevno. Mnogo pomembnejša je okoliščina, da je ogromna večina ameriških otrok na strani napadalca, ki se ga priznava za zmagovalca, ne glede na motive njegove zmage. Te otroke ne skrbi položaj premaganih, celo niti takrat ne, ko so žrtve odprte in brezobzirne agresije. Dileme nastopijo šele, ko se pristopi k interpretaciji tega dejstva. Ali je morda takšna reakcija svojstvena vsem otrokom navedene starosti, ne glede na deželo in sistem, v katerem živijo, ali pa je ta reakcija pogojena z vladajočim sistemom vrednosti? Če je točna prva predpostavka, potem bi se morali strinjati s tistimi misleci, ki smatrajo, da moramo iskati izvore nasilja in agresije v nagonskih lastnostih človeške vrste. Biolog Conrad Lawrence gre še dlje v trditvi, da agresivnost ni satanska lastnost, temveč je notranje gibało razvoja. Agresija posameznika na druge posameznike znotraj lastne skupine ni škodljiva, temveč je bistvena z vidika razvoja te vrste. Lawrence je prepričan, da se v tem smislu ljudje ne razlikujejo kaj preveč od živali. Hladen in neusmiljen odnos do tistih, ki izpadajo iz tekme, je pomemben faktor proizvodnje učinkovitosti. Iz tega sledi, da zasičenost masovnih komunikacij z nasiljem ni nekaj slabega, temveč je – nasprotno – funkcionalno in glede na to torej normalno in zaželjeno. (se nadaljuje)

Transmission of Agression Through Imitation of Aggressive Models, Journal of Abnormal and Social Psychology 63/575, 1961

KEŽNAH ^{6 nolog}
5616m

H i s M

TEHNOLOŠKA PROMISKUITETA HAREM ANONIMNEGA SEKSA

Zasnovane tehnokracije se širijo istočasno z asimilacijo vseh poraženih izzivanj. Včasih je to sicer lahko tudi finta (prevara), kot npr. način političnega delovanja. To je približno tako kot spretno zavajanje nekoga, ki ga hočeš uloviti na svoje limanice s tem, da ga nekaj časa pušiš pred zaprtimi vrati, . . . in potem jih povsem nenadoma sunkoma odpreš. Notri bo zdrvel kot veter,



naravnost prilomastil z vso hitrostjo, kadarkoli si to požešiš. V svojih analizah „novega avtoritativizma“ opozarja H. Marcuse posebej na „absorbentno moč“ tehnokracije: njeno zmožnost, da priskrbi zadovoljitev na način, ki stimulira pokorščino in oslabi racionalni protest. Čeprav v svoji približni sliki, se tehnokracija tudi tu kaže sposobna anabolizirati vsako obliko nezadovoljstva.

Osvetlimo sedaj na dokaj karakterističnem „primeru“ naravno takšne „represivne desublimacije“ (kot jo definira Marcuse). To je področje seksualnosti, eno izmed tradicionalnih in najmočnejših izvorov nezadovoljstva civiliziranega človeka. Osvoboditi človekovo seksualnost bi pomenilo kreirati takšno človeško družbo, kjer bi bila vsaka oblika tehnokratske discipline permanentno nemogoča. Da bi to lahko odkrito preprečila, oblikuje tehnokracija sama odprto, eksplozivno maščevalnost, ki seveda potrebuje nenehno nadzorstvo; in razen tega, to bi združilo tehnokracijo in številne variacije puritanske tradicije, o kateri so redki prepričani, da je to spretna prevara, praznoverje. Popolnejša strategija potemtakem ni ostra represija, ampak nasprotno – PLAYBOY – verzija totalne dopustitve, ki nam sedaj vsiljuje svojo podobo v spretnih slikah in vzporednih zabavnih ilustracijah. Kajti v družbi obilja imamo vendar tudi seks v izobilju – vsaj tako naj bi verjeli. Tedaj ko pogledamo vso stvar nekoliko pazljiveje, vidimo, da ta razkošna pomiskuiteta kaže neko posebno družbeno obarvanost. Ta promiskuiteta je asimilirana v nivo dohodka v status-simbole, ki so veljavni le za spreobrnjene izvrševalce in gagajočo spremeljavo. Konec koncev, kaj pa tehnokracijo stane posoditi te ladje, polne mladih nimfomaničnih stvarčic, na katerih plavajo številni playboyčki, daleč stran od bahamskih plavalnih partijev? Resnični seks, in o tem nas nenehno prepričujejo, je nekaj, kar gre skupaj le z najboljšim scotch-whiskijem, serviranim v 27 sončnih kozarcih in ki se ga najboljša pije v krznenih čevljih s platinastimi vezalkami. Vse ostalo je le neokusno prikrojen nadomestek. Seveda obstajajo tudi izjeme, kajti tehnokratska družba le ni tako stroga; vendar smejo biti takšne izjeme ali obračajoči ali veliki zapravljivci. To je nagrada, ki zanesljivo formira politično neoporočne pristase statusa quo. Preden je naš tako imenovani playboy sploh lahko uradni zapeljivec, mora seveda biti prej sam lojalni izkoriščeneec.

Se več: PLAYBOY-eva seksualnost je brezbrizna, razigrana in demokratizirana promiskuiteta: harem anonimnega seksa. Ne kreira nobene zavezujoče vdanosti, nobene posebne navezavnosti, – bodisi do ostalih ljudi, bodisi do posameznikove lastne kariere in socialnega položaja, kot tudi do sistema kot celote. Popolni playboy prakticira svoj delovni staž zavrt v neobvezne trivialnosti: nič doma, nič družine, nič romanc, nič čustvenosti. Življenje brez početja se prazni v nenehni teku imbecilnih napadov in brezosebnih orgazmov.

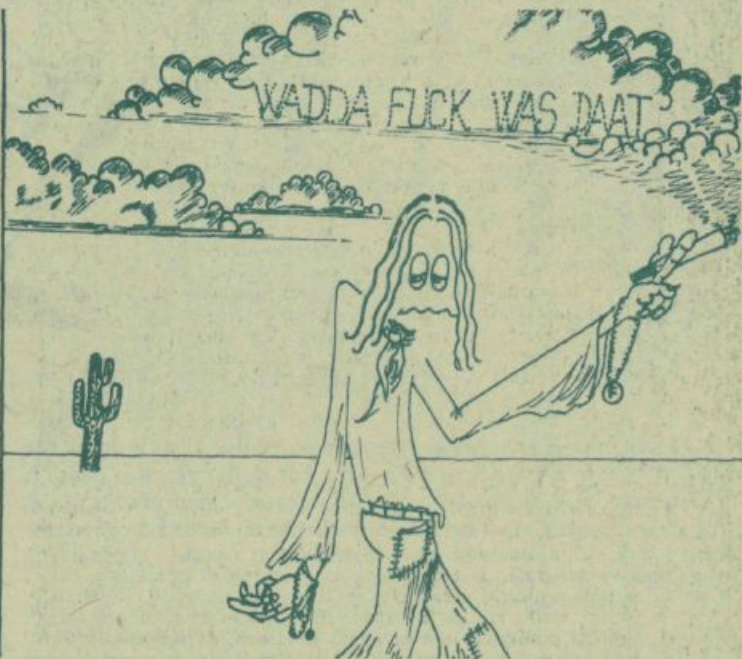
Končno, s čisto majhnim razločkom, nam ponuja ideal obračajočega življenja iz PLAYBOYA neko čisto določeno pojmovanje ženskosti, ki je nevidno povezana s socialnim idiotstvom. Ženska postane v teh otroških igrah papirnatega seksa brezčutna igralka tudi v občutenju palyboya do papirnate lepote, ki postane z obračanjem strani pokorna zajklja, nemisleča dekoracija. Nenadoma je na ta način polovico človeštva reducirano v ždetje dvornih norcev tehnokratske elite.

Tako kot s seksualnostjo je tudi z vsakim drugim aspektom življenja. Biznis iznajdb in cvetočih parodij „na temo“ svobode, veselja in izpolnitve je postal nenadomestljiva oblika socialne kontrole v koordiniranem sistemu tehnokracije. Na vseh področjih postaja pomembnost ustvarjalcev podob in strokovnjakov za človeške odnose vedno večja. Režim takšnih strokovnjakov se opira na namestiško garnituro ponaredkov, ki išče dopolnitve svojih nezadovoljstev, rojenih iz prepričenih želja, v čistih falsifikacijah.

Govorimo o „izobrazbi“, o „življenju misli“, o „sleditvi resnice“. Toda

– niso to morda zgolj mehanični okraski, s katerimi okrasujemo mlade ljudi za pester potrebe baročne birokracije: korporacije, vladne, militaristične, sindikalistične, izobrazbene.

Govorimo o „svobodni podjetnosti“. Toda to je varen (siguren) omejen sistem oligopolistične tržne manipulacije, zapleten v institucionalne



korupcije največjega maničnega dobrotništva v zgodovini in posvečenega pootročenju publike z obratom v čredo gasilnih potrošnikov.

Govorimo o „kreativnem brezdelju“: ročno slikanje in keramika v univerzitetnih prostorih, počitnice v tropskih krajih, težko-atletske ekskurzije v daljna gorovja in na sončne obale zemeljske oble. Toda to je, prav tako kot naše seksualno hrepenenje, drag dodatek karieristične visoke produktivnosti: cena, ki jo plačujemo za zanesljivo najemništvo.

Govorimo o „pluralizmu“. Toda to je maneversko polje javnih avtoritet, ki svečano priznavajo pravice vsakogar do svojega mnenja kot opravičilo za ignoriranje njegovih problemov. V takem pluralizmu postane tudi kritičen način mišljenja čisto privatno rotenje pred oltarji nedosednega pojmovanja svobode govora, . . . in vse to pomeni biti „svoboden“, biti „srečen“, biti VELIKA DRUŽBA.

... Tako kapitalistična podjetnost legitimno vstopa na družbeno prizorišče, kjer je globalna socialna integracija in družbena kontrola postala najvišji interes „po sebi“ in „za sebe“: korporacije se pričenejo obnašati kot javne avtoritete, ki se ukvarjajo z racionaliziranjem celotne ekonomije. Njen profil ostane nepomembna masaža sistema; in spoznali smo že, kako številni sistemi lahko zelo učinkovito uporabljajo takšne „masaže“, da bi na ta način dosegli enake izhode popolne, centralizirane organizacije. Toda v tem početju še vedno konstituirajo tehnokratski sistem, ki prevzema njihove lastne motive.

V zgoraj prikazanem primeru iz PLAYBOY-evega dopuščanja se instrumentarij, uporabljen za integracijo seksualnosti v industrializirano nacionalnost, prikaže kot veliki ekstravagantni dotok trgovanja. V dobi odkritega nacističnega ekspanzionizma so bila mladinska taborišča in strankarske kurtizane za enake integracijske namene kot koncentracijska taborišča, kjer so bili člani nacistične partije nagradijeni z neprikritim „igračkanjem“ svojih seksualnih nagnjenj. V tem primeru seksualna svoboda ni bila všteta v osebni dohodek ali potrošniški prestiž, temveč je bila izključni partijski privilegij. Če komunistični režimi sveta še niso našli načina, kako bi institucionalizirali seksualno dopuščanje, je to zaradi dejstva, da so partijske organizacije še vedno monopol čemernih starčkov, katerih puritanstvo datira iz dni primitivne akumulacije. Toda – in tu je dvom dopuščajoč – ali bodo ti mizerni karakterji izginili s scene – recimo npr., ko imamo sovjetsko verzijo Kennedyjeve generacijske vladavine – s topless partiji na Črnem morju vred, in prav tako z orgiastičnimi početji v ruskih podeželskih hišah? Bi ob tem dobri aparatčiki in industrijski komisarji pridobili kake postranske dobičke, če bi dopustili tako obračajoče življenje?

Bistvenega pomena je ugotovitev, da tehnokracija ni ekskluziven produkt tega starega hudičevega kapitalizma, temveč je „produkt“, zrele in pospešene industrializacije. Dobiček se lahko mirne duše odpravi – tehnokratska moč ostane. Ključni problem vidimo v paternalizmu strokovnjakov nekega družbenega ekonomskega sistema, ki je tako organiziran, da nerazrečljivo pripada tem istim strokovnjakom. Celo več, strokovnjakom, ki so privzgojeni in naučeni, kako z nedojemljivo subtilnostjo na vse mogoče načine uspešno manipulirati z našo vdanostjo.

Prevedel S.J.

Pripomba uredništva: naslov pričujočega prevoda iz knjige T. Rozsaka Making of a Counter Culture, iz poglavja Technocracy's Children, je uredništvo samovoljno postavilo iz konteksta tekstovne vsebine same.



FUNKCIONALNO

UNIČEVANJE

Dogajanje, zaradi katerega postaja Evropa vse manj primerna za življenje, se vse prepogostokrat smatra kot nujno zlo, kot cena, ki jo moramo plačati za naš napredek. Razne „neprijetnosti“, ki kažejo na poslabšanje stanja, so neizogibna posledica pretrpane pomembnosti ekonomskega napredka. Ljudje bežijo iz propadajočih mest in uničujejo še naravo, v katero se zatekajo.

Če bi sosed kar tako, brez vzroka stresel odpadke na tvojo zemljo, bi ga verjetno prebutal. Če bi tulil v trobento, medtem ko se pogovarjaš po telefonu, bi ga lahko tožil. Če bi ti pred nosom zgradil blok, ki bi ti zastrl pogled na drevesa in skrtil sonce, bi tudi nekako ukrepal in prav tako brez uspeha.

To se danes dogaja v Evropi: tovarne in cela mesta stresajo svoje odpadke v reke, v ozračje, letala glušijo človeške besede, in nova mesta uničujejo pokrajine, da vidimo vedno manj dreves. In pribežališča nikjer nobenega; in ga tudi ne bo, dokler ne bomo morda spoznali – prepozno –, da je zdravo okolje osnovna človekova potreba. Toda to spoznanje je težko verjetno, kajti korenine vzrokov tičijo globoko v dragocenostih sistema. To noče biti klasična kritika kapitalističnega sistema, kajti ta peklenski stroj ne pozna meja med vzhodno in zahodno Evropo npr. To je kritika sistema, ki mu je najvažnejši ekonomski napredek in dobiček edini cilj.

Soprodukti „napredka“

Celo med tistimi, ki so resno zaskrbljeni zaradi napredujočega onesnaževanja in neprimernega načrtovanja mest, vse prepogostokrat prevladuje mnenje, da je to pač nujni davek, ki ga moramo plačevati napredku, in da so vse sočasne neprijetnosti neizogibne. To vodi v sicer „hvalevredna“ prizadevanja, ki pa so v svoji ozkosti nezadostna in kot taka navadno popolnoma neprimerna, ter v obveščanje javnosti o obsegu in nevarnosti onesnaževanja, ne vodi pa k izvorom tega početja. Za preprečitev nadaljnje ekspanzije uničevanja so potrebni hitri ukrepi. Vsa družba je na dobri poti k samomoru, in problem zahteva analize z ekonomskega in političnega vidika.

Vedno bolj očitna je razlika med vse večjo izbiro industrijskih artiklov, ki jih potrošniška mašinerija nudi meščanom, ter med vse manjšo kontrolo nad okoljem, v katerem živi.

S stališča ekonomije: „sitnosti“ (!), zaradi katerih postajajo naša življenja vse bolj „neprijetna“ (!), povzročata „zunanja disekonomija“ (mus-produkt, op. prev.) industrijskega procesa, kar pa (še) ni vračunano v ceno proizvodnje: tetrapak industrijskega mleka po ulicah, živo srebro v rekah, ...

Problemi v zvezi z onesnaževanjem nastopijo prvenstveno takrat, ko se zastavi vprašanje, kdo bo kril stroške onesnaževanja in kdo bo zagotovil da se slednji ne bodo ponovili. Evropski svet je sicer osnoval mednarodni fond, ki naj bi delno kril te stroške. V to konvencijo je vključena večina industrijalcev, kajti industrija je eden glavnih izvorov te umetne katastrofe. Posledica tega ošnutka pa so tudi: večji izdatki pri raziskovanju novih tehnologij, opustitev sicer cenejših, vendar „bolj umazanih“ industrijskih postopkov, ter lokaliziranje bivališč na gospodarsko „neperspektivnih“ področjih. Težave, ki so s tem povezane, izhajajo iz primarne potrebe in interesa „ljudi odločanja“ za ekonomsko rast in medsebojno tekmo; ti trendi so najočitnejši v tendenci k vedno večji koncentraciji ter sočasni gospodarski razši-

ritvi (industrializacija in urbanizacija) zlasti v kemični industriji, kar povzroča najkatastrofalnejše posledice. Kemična in petrokemična industrija povečuje ne samo onesnaževanje kot tako, temveč potencira tudi interakcijo številnih industrijskih panog... In kdo bo vplival na industrijo, da naj ne uničuje...?

STRAN S FUNKCIONALIZMOM!

Industrijska koncentracija s sočasnimi nepredvidenimi in nekontroliranimi onesnaževalnimi konflikti zahteva ali funkcionalne operacije ali pa izpad iz tekme; zveza med tem in prevladujočim motivom ekonomske rasti je zelo tesna. Industrija je grupirana zaradi potrebe po naraščajoči učinkovitosti, in temu primerno so razporejena bivališča, transport – človeški in blagovni, prosti čas, rekreacija... Ta začarani krog konfliktov, izvirajoč iz principov delitve dela, je pokril celotno ekonomsko sfero. Ravno ta delitev dela znotraj vedno bolj zapletene tehnološke družbe vodi v razpad dela na vedno manjše in manjše funkcije, kar se nadaljuje v vedno večjo koncentracijo moči elitnih skupin na informacijskem, finančnem, komunikacijskem področju, itd. Ta atomizacija dela povzroča številne nevroze, frustracije, konflikte, ...odtujitev... industrijske družbe. Ta funkcionalizem mestne urbanizacije je dobil zelo močne impulze leta 1933 na mednarodnem kongresu arhitektov, kjer je bil daleč najvplivnejši Le Corbusier. Sistematično planiranje življenja, dela, prevoza, rekreacije... ki je sedaj dokončno triumfiralo v mestih, se je pričelo pred dobrimi štiridesetimi leti. Konkretni rezultati tako planiranega funkcionalizma se kažejo v širjenju strogo stanovanjskih predmestij, v zaslepljenem rušenju zgradb v revnejših predelih, da bi zgradili donosnejše transportne komunikacije, v gradnji ekskluzivnih poslovnih, političnih centrov itd.

Ponorelo mesto. Moderna mesta so postala ena najbolj „neprijetnih“ in najbolj škodljivih področij za človeško bivanje; obenem pa so središča centrov moči. Mesto omogoča in živi od ekonomskega „napredka“, pa čeprav se ta napredek kaže tudi v povečanju samomorov, patoloških obolenj, begov v nova bivališča, kjer pa se uničevanje nadaljuje. Funkcionalizem ne more zakriti svojega uničujočega karakterja; slednji je posebej očitno, ko ena funkcija prevlada nad drugo (npr. transport še povečuje probleme onesnaževanja, čeprav hoče v svoji funkciji razbremeniti probleme gospodarstva). Ceste požirajo vse več prostora in centri se vse bolj širijo. Lewis Mumford je 1968 zapisal: Ko človek pobegne z avtom iz mesta, vidi, da je gnečo prenesel na avtocesto in jo tako podvojil... Evropa se vedno bolj vrti v začaranem krogu bega pred lastnim uničenjem. Koncentracija prebivalstva zahteva razširitev mesta in nujno prilastitev pokrajine okoli njega, kar pomeni več cest, več delovnih mest, več rekreacijskih objektov, več betona in asfalta, kar pomeni večjo mrežo interakcij vseh sektorjev življenja in tudi onesnaževanja. Problematika je kompleksna, in delne rešitve so prav tako nemogoče in nezadostne, kot je daleč celotna rešitev tega vedno bolj nemogočega življenja.

Tudi ta zapis ne more zaobjeti vsega, skušali pa smo vsaj nakazati stvari, ki postajajo v svoji vsakdanjosti toliko bolj uničujoče, kolikor bolj se nanje navajamo.

Iz Agenorja
prevedla in priredila P.S.



PRAXIS, 5/6.1973

Po daljšem premoru se je spet pojavila dvojna številka zagrebške filozofsko-sociološke revije. Prispevki sodelavcev te revije so v zadnjem času spet izzvali val razburjenja in nepremišljenih besed. Spor, ki se je zdaj z vso silo razplamtel, grozi vse skupaj zaplesti v pajčevinasto mrežo pozabljenja.

V tej dvojni številki Praxisa so objavljeni referati iz lanske Korčulske šole. Kot je znano, je bila tema šole „Meščanski svet in socializem“. Ne bom navajal vseh prispevkov, omejil se bom na najzanimivejše (po mojem mnenju seveda).

R. Supek je v svojem uvodnem referatu orisal desetletno zgodovino Korčulske šole z navedbo tem od leta 1963 do 73 in s seznamom vseh aktivnih udeležencev, tako iz Jugoslavije kot iz tujine. P. Vranicki je v svojem prispevku „Meščanski svet in socializem“ vzel za izhodišče distinkcijo med buržoazno (kapitalistično) in meščansko družbo. Reaktualizacija te distinkcije, ki poteka na podlagi Marxovih misli, šele omogoča misli o možnosti revolucije. To pa pomeni, da z ukinitvijo kapitalistične družbe se ne izgine meščanska družba. Domet dosedanjih socialističnih revolucij je bil prekratek, da bi prebil meje meščanskega sveta. „Socialistična revolucija – kot politična in socialna (mislim na te do danes) je daleč od realiziranja svojih zgodovinskih možnosti. (str. 582) Socialistična revolucija mora biti ne samo negacija kapitalistične proizvodnje in odnosov, ampak celega preteklega sveta, ki ga imenujemo meščanski. Značilnosti tega sveta so: razredni karakter, kreativna dejavnost je sredstvo za golo eksistenco, privatna lastnina in egoizem, politična sfera je odtujena od večine ljudi, nastopa pojav odtujitve-homo duplexa. Adorno in Horkheimer sta to dobo imenovala za prosvetljensko. Označuje jo totalitarni karakter, težnja k vse večji kvatifikaciji in obvladanju narave, kar vodi tudi k valdanju nad ljudmi.

... „V skrajni točki gre za nov stil življenja, za radikalno negacijo vsega tistega, kar imenujemo meščansko.“ To je lepo povedano, samo ... Jurgen Habermas, znani nemški filozof in sociolog, skuša v svoji razpravi „Vloga filozofije v marksizmu“ pokazati na nujnost filozofskega mišljenja danes. Vloga filozofije znotraj marksizma je bila večkrat negirana. Spomniti se je treba samr na Lukasevo „Zgodovino in razredno zavest“ ter predvsem na knjigo Karla Korschja „Marksizem in filozofija“. Po 2. svetovni vojni se polemika nadaljuje: v Franciji s Sartrovo diskusijo o odnosu marksizma in eksistencializma, v Čehoslovaški in Jugoslaviji s kritiko diamata, ki so je izvedli filozofi prakse, v Nemčiji z nadaljevanjem kritične teorije. Vprašanje je: ali je filozofija „proizvodni zgodovinski potencial“ ali lažna zavest? Socializem potrebuje filozofijo v tem smislu, da jo ukine, s tem ko jo udejanji, se pravi, da si prilasti proizvodni potencial filozofske tradicije. Vendar sta „Marx in Engels kasneje zavzela distinkirajoče stališče nasproti filozofiji ter sta naglaševala nasprotje med filozofijo in družbeno znanostjo.“ (str. 602)

Tako je Engels napisal: „(Znanstveni socializem) je bistveno dialektičen in ne potrebuje nobene filozofije, ki bi stala nad drugimi znanostmi.“ Na drugi strani pa želi znanosti dopolniti s temeljnimi filozofskimi disciplinami: „To, kar bo od celotne dosedanje filozofije samostojno obstalo, bo nauk o mišljenju in njegovih zakonih-formalna logika in dialektika. Vse ostalo se bo razkrojilo v pozitivni znanosti o naravi in zgodovini.“ (isti tekst v L. Feuerbachu in konec nemške klasične filozofije ter v Antiduehringju) Habermas zastopa drugačno pojmovanje odnosa med filozofijo in marksizmom. Trije razlogi argumentirajo tak pristop:

1. Spremenjena konstelacija meščanske kulture v poznem kapitalizmu
2. vladajoča scientistična pojmovanja
3. nekatere važne naloge filozofskega mišljenja danes.

Vloga religije (množična ateizacija), morale (razkroj univerzalnih vrednot), umetnosti (ki postaja subverzivni potencial za protikulturo) ni več v ideološkem legitimiranju statusa quo. Po drugi strani pa sta tehnika in znanost izgubili svojo nevtralnost in fungirata v obliki tehnokratske zavesti

kot ideologija. Scientizem, ki se v filozofiji pojavlja kot pozitivizem, je nasledek znanstveno tehničnega progressa. Novi pozitivizem je danes v subtilni obliki prisoten v analitični filozofiji.

Scientizem je izzval v glavnem tri tipe reakcij v akademski filozofiji in marksizmu: 1. eksistencialistično filozofijo (sartre, Jaspers, Kolakowski), 2. ontološko filozofijo (Heidegger), 3. sovjetski marksizem (diamat). Razmejitev med filozofijo in znanostmi potek defenzivno (fenomenologijo) ali ofenzivno (diamant). Slednji utemeljuje namreč dialektiko kot nauk o najsplošnejših zakonih narave, zgodovine in mišljenja („toliko se filozofska dediščina meščanskega sveta nadaljuje v sovjetskem marksizmu bolj naivno in manj spremenljivo kot v kateri drugi filozofski teoriji“). Obstaja pa še en tip reakcije na scientizem, to je nedogmatski marksizem (Labriola, Gramsci, Lukasci, Korsch, Bloch, Horkheimer I, dr.). „Ne vidim, kako bi brez filozofije mogli oblikovati in zagotoviti identičnost na tako krhkih tleh, kot nam jih ponuja um.“ (str. 607)

Tu je nato razprava Mihaila Markovića „Samoupravljanje in učinkovitost“. Izhodišča razprave je avtorjeva polemika z ugotovitvami dveh slovenskih sociologov. Po mnenju teh naj bi bila ekonomsko bolj učinkovita podjetja, v katerih prevladuje model soupravljanja – delovni kolektiv je poleg države in tehnostrukture eden od udeležencev v odločanju. Marković skuša odgovoriti na dve vprašanji: kaj je pravzaprav samoupravljanje ter kako pomiriti princip samoupravljanja s principom učinkovitosti.

Končni odgovor je ta: „Razvito integralno samoupravljanje ima zgodovinsko možnost, da preseže oba nehumana in iracionalna modela sodobne učinkovitosti enega, ki ga vsiljuje kapital in tržišče, in drugega, ki ga diktira avtoritarni politični stroj.“ (str. 644) Izredno „poučna“ je razprava S. Morawskega „Cenzura in umetnost“. Zgodovina cenzorskih intervencij je stara, zgodovina upora proti cenzuri pa datira v novejši čas. Milton (V Aeropagitici) in Spinoza (V Teološko-političnem traktatu) sta začetnika odpora proti cenzuri. Toda ni bil samo Platon pristaš cenzure, ampak celo Rousseau, pa tudi Milton se je pozneje v nekem govoru v angleškem parlamentu zavezal za cenzorski poseg. Leta 1737 je lord Chesterfield napadel cenzuro gledališča. Saint Simon niti ni predpostavljala možnosti cenzorskih posegov, E. Cabet pa se je v svoji Ikarijski komuni sami lotil cenzuriranja gledaliških predstav. Tudi v Pariški komuni so se odločili za opravičenost cenzure, proti so bili pristaši Prudhona, ki so branili absolutno svobodo v umetnosti. Mogoče je bil Marx tisti, ki je najbolj ostro in brez zadržkov napadel institucijo cenzure (glej zlasti razpravo o svobodi tiska v Rheinische Zeitung, napisano v maju 1842, in Pripombe k novim pruskim navodilom o cenzuri istega leta). Morawski navaja štiri argumente pristašev cenzure:

1. cenzura je nujno potrebna za obvarovanje Vrhovne ideje od resničnih ali potencialnih sovražnikov
2. s cenzuro vladajoči razred eliminira kritiko
3. cenzura ni potrebna vedno, ampak samo v določenih zgodovinskih trenutkih
4. cenzura je potrebna zaradi vzgojnih razlogov.

Morawski je protiarargumenti pobija vse te štiri argumente pristašev cenzorskih intervencij in končuje z Marxovo mislijo: „Vedno ko je odvržena ena oblika svobode, je odvržena svoboda, ker lahko obstaja samo v navideznem življenju. Kajti potem je le gola slučajnost, na kateri se izraža nesvobodna kot vladajoča sila.“ (prevod ni iz originala, op. F.A.)

Objavljen je tudi odgovor S. Stojanovića na politično obarvano kritiko Davidovića v Studentu. Redakcija tega časopisa je izpričala svojo „demokratičnost“ s tem, ko se je odločila, da prof. Stojanoviću ne objavijo odgovora.

G. Petrović odkriva v članku, ki je bil referat na Filozofskem simpoziju poleti 1973 v Ljubljani, zakulisne igrice, ki naj bi onemogočile nadaljnje izhajanje Praxisa. Prišlo naj bi do ustanovitve mednarodne revije, katere center naj bi bil v Ljubljani. Vendar ta načrt ni uspel, ker je bila večina članov jugoslovanskega filozofskega združenja proti in bo tako Praxis še naprej izhajal v mednarodni izdaji.